

İÇİNDEKİLER

Elma Hırsızları,...	5
Yalancının Resmi,	59
Genel Anlamda Öpüşme	107
Çin Kelebeği,	117

MEMET BAYDUR

ELMA HIRSIZLARI

(Faruk Erem'in Bir Ceza Avukatının Anıları adlı yapı-
tından oynatılmıştır.)

KİŞİLER:

ADAM
MAHKÛM
GENÇ KADIN
KADIN
BEYEPENDİ
İŞÇİ
ARKADAŞ
TURGAY
NERMİN
AHMET
İRİ
MÜŞTERİ
MÜDÜR
ŞEHMUZ
MEMO
AVUKAT
BURKU
TUNÇİN
İBRAHİM
MIZRAP
HASAN
HÜSEYİN
ÇAVUŞ
MÜHENDİS
HAYRİ
KEMAL
BİRİNCİ
EKREM
İKİNCİ

BİRİNCİ PERDE

(Işık. Jaluzileri yarı açık bir pencerenin önünde
siyah takım elbiseli, kravatlı bir Adam düşünce-
li sigara içer.)

ADAM

: (Kendi kendisiyle konuşur gibidir) Hukuk ile
adaletin birbiriyle ilintili ama iki ayrı kav-
ram olduğunu anlayıp anlatabilsek... ne
olur? Biraz daha kolaylaşır mı işimiz? Hu-
kuka uygun her çözüm adaletli değildir.
Bazen de adalet yerini bulur ama hukuk dı-
şıdır bu çözüm. Hangisini yeğleyeceğiz?
Hukuk ile adalet arasında sıkışıp kalırsa in-
san, neyi seçmelidir? Avukat, savcı, hakim,
bütün hukukçuları ilgilendiren bir ikilem
bu. (Gülümser) Elbette adalet ile hukukun
birbirine yakın durduğu toplumlarda bu ve
benzeri ikilemler insanları daha yakından
ilgilendirir. Bir tuhaftır ceza avukatlığı.
Avukatlık zaten garip meslektir. Sözlük na-
sıl tanımlıyor biliyor musunuz avukatlığı?
Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol göster-
meyi, mahkemelerde başkalarının hakkını
aramayı, korumayı meslek edinen ve bu-
nun için yasanın gerektirdiği koşulları taşı-
yan kimse. Savunman: Hak ve yasa işlerin-
de... böyle başlıyor avukatlığın tanımı. Sö-
zlük bile ayırımı yapıyor: Hak ve yasa! Bir-
birine yakın duran iki ayrı kavram... Bir de
mecazi tanımı var avukatlığın, onu çok se-
viyorum: Gerektiği halde başkasının sa-
vunmasını üstlenen kimse. Öyle ya, ara-
rejimlerden bir ara-rejimde adam kitap yaz-
mış, hop bir telefon, içeriye alınmış. Duru-
mun hukukla, yasayla yakından uzaktan

ilintisi yok. Çıkıp savunuyorsunuz. Davayı kaybettğiniz gibi, sizi de içeri alıyorlar. Bir tutaktır ceza avukallığı... Ceza ne demek oluyor peki? Sözünce göre, suç işleyene doğru yola gelmesi ve başkalarına örnek olması için suçun öneminde göre uygulanan yaptırım. Ceza. Bizim ülkemizde, başka ülkelerde olduğu gibi türlü çeşitlidir cezalar. Bu kitabı neden yazdım efendim? diye sorarlarsanız yirmi yıl hapisle cezalandırıldığımı söyleyeyim. Ya da beş yaşında, kısa pantolonlu bir voleybol salonundaki vazoyu kırsanız. İyi bir sopa yersiniz. Ertesi gün suç da unutulur, ceza da, kırılan vazo da. Hoşgörünün ya da adalet duygusunun egemen olduğu dönemlerde bir yıllık ceza ile atılabilirceğiniz bazı suçlar, bazı ilkel kafaaların egemen olduğu dönemlerde darağaca götürülebilir sizi. Onyedinci yaşında bile olmanız. Bunlardan ve başka nedenlerden ötürü bir tutak insan. Ölümlü cezası diye bir ceza var ülkemizde. Adam birini öldürmüştü. Bu suç. Siz de bu suçun, aynı suçun işleyerek düzeltiliyor-sunuz. Adı ceza oluyor. Adam yaparsa suç, devlet yaparsa ceza. (Sessizlik) Fıkuk kor-kutucu olabilir, adalet hep feralatıcıdır. Oysa, Mesleğe ilk başladığım yıllardı... (Sahnenin sağ tarafı aydınlanır. Bir tabure. Bir mahkûm. Adam mahkûmuna yanına gider.)

ADAM : Suçsuz olduğumu biliyorum.

MAHKÛM : Evet. Ben de biliyorum.

ADAM : Mahkemeyi inandırmadık buna.

MAHKÛM : Evet, öyle oldu. Ama... ikminiz biliyorsunuz değilse... di mi? Suçsuz olduğumu biliyorsunuz. İkminiz.

ADAM : Temyiz edeceğiz.

MAHKÛM : Edelim. Yoksa asacaklar beni.

ADAM : Hayır! Nereden çıkardın bunu? Olmaz öy-

le şey!

MAHKÛM : Avukat bey, karar öyle çıkmadı mı?

ADAM : Hayır. Evet. Öyle çıktı ama temyiz edeceğiz.

MAHKÛM : Edelim. (Bir an) Yoksa asacaklar beni.

ADAM : Suçsuz olduğumu biliyorum.

MAHKÛM : Sen biliyorsun, ben biliyorum, bakkal Remzi biliyor, tornacı Kemal biliyor, onun karısı Gülsüm ve oğlu tasviyeci Mahmut biliyor, komşunuz ikinci kapıdan Tarık bey ve karısı Mualla hanım biliyor, yedek parçacı Muhsin biliyor suçsuz olduğumu. Bir tek mahkeme bilmiyor. Onlar da idam edilmemi, bir kereye mahsus asılarak bu dünyaya veda etmemi uygun görüyorlar! Bana güven. (Bir an) Seni kurtaracağım. (Işık yiterken son tarafı pencere aydınlanır. Adam ortaya yitirirken konuşur.)

ADAM : Kurtaramadım. Suçsuzdu ve idam edilecekti. İnfaza gittim. Ceza kanununda bir hüküm vardır. Ölümlü cezasına mahkûm edilmiş olan kişinin avukatı... isterse... isterse müvekkili asılırken hazır bulunabilir. Bu hükme göre savundunuz insanın öldürülme töreninde gönüllü seyirci olmamıza izin verilir. Bence çok doğru bir hüküm. Aynı kanuna göre mahkeme heyetinden bir zatı muhteremin de orada olması gerekir. Aslında ölümlü cezasını veren ağır ceza heyeti, bence tam takım orada olmalı. Hukukla adaletin birbirine yakın durmadığı yerlerde uygulamaya böyle olmaz. İdamlarda ne karar verer takimler bulunur, ne de asılacak insanı savunan avukatlar. Bütün idamlara hepimiz katılsak, ölümlü cezaları azalacaktır ister istemez. (Bir an) Ona söz vermişim, seni kurtaracağım, idam edemezler filan demiştik. Ölümlü cezası kesinleşti. Sıcak, pırıl pırıl, masnavi bir ağustos sabahı... infat-

za gittim. (Sağ taraf aydınlanırken Adam o tara-
rafa yürür. Mahkûm, idam giysileriyle aynı ta-
burenin önünde ayakta durur.)

ADAM : Merhaba.

MAHKÛM : Merhaba. (Sessizlik) Hoş geldiniz.

ADAM : Hoş...bulduk. (Sessizlik) Böyle... olmaması
gerekir...di.

MAHKÛM : Evet. (Sessizlik) Ayıp bir şey.

ADAM : Evet. (Sessizlik) Öyle.

MAHKÛM : Ben yapmadım.

ADAM : Biliyorum.

MAHKÛM : Biliyorsun di mi?

ADAM : Evet. Biliyorum.

MAHKÛM : Bu... hukuk dediğiniz acayip bir şey o za-
man...

ADAM : Öyle. (Sessizlik) İstedğin bir şey var mı?

MAHKÛM : Var. Olmaz olur mu? Var!

ADAM : Ne istiyorsun?

MAHKÛM : Beni öldürecekler.
(Sessizlik.)

MAHKÛM : Bir sigara ver.

ADAM : (Ceplerini yoklar, üst cebinde bir sigara bulur,
verir, yan cebinden bir kutu kibrit çıkarır,
mahkûmun sigarasını yakar. Elleri belli belirsiz
titremektedir.)

MAHKÛM : Ben sigara içmem aslında, biliyor musun?

ADAM : Ben de bırakacağım yakında. İyi bir şey
değil.

MAHKÛM : (Gülümser) Yok, öyle deme, şimdi... iyi bir
şey bence.

ADAM : Evet. Belki. Ama bırakmak lazım.

MAHKÛM : Bunu da içeyim, bırakacağım avukat bey.
(Sessizlik.)

MAHKÛM : Bugün?

ADAM : Evet?

MAHKÛM : Aynı kaç bugün?

ADAM : Dokuz ağustos.

MAHKÛM : Dokuz ağustos?

ADAM : Evet. Ağustos.

MAHKÛM : Bir yerlere kar yağıyor olmalı.

ADAM : Anlamadım.

MAHKÛM : (Sigarayı atar, söndürür) Elimi tutar mısın?
(Bakışları uzun bir an.)

ADAM : (Elini uzatır, mahkûmun elini tutar.)

MAHKÛM : Üşüyorum.

ADAM : Buz gibi olmuş elin.

MAHKÛM : İçim titriyor. Şimdiden başladım soğuma-
ya. (Tabureye çıkar.) Sigara için teşekkür
ederim. (Bir an) Sen de üşüyor musun?

ADAM : Bilmiyorum. Ben de... titriyorum.

MAHKÛM : Herkesin ısısı kendine. Bu sistem... üşütü-
yor insanı.

(Işık yiter. Mülzik. Işık. Sahnenin ortasında be-
yaz bir yuvarlak masa, dört iskemle vardır. Kuş
sesleri, bahar havası. Adam, biri elli, öbürü yir-
mibeş yaşlarında iki kadınla, porselen fincan-
lardan çay içerek sohbet etmektedir.)

ADAM : İki ayrı kavramdır zaman ile süre...

GENÇ KADIN: Bir eylemin içinde geçtiği, geçeceği ya da
geçmekte olduğu süre değil midir zaman?

KADIN : Zaman kavramı süreyi de içerir diyor-
sun...

ADAM : *Süre, bir... zaman bölümüdür... bir za-
man aralığı. Bilirsiniz, hukuk her şeyin sü-
resinde yapılmasını ister. Oysa bir süre var-
dır ki, adalette yerini bulamazsınız. Hukuk
süresidir belki ama kanunda yeri yoktur.

KADIN : Bunu mantıksız buluyorum ben.

GENÇ KADIN: Mantık ile akıl pek yakın durmazlar hep.

ADAM : (Giller) Hukuk ile adalet gibi.

KADIN : Hukukun süresi ile adaletin zamanı bu
denli uzak düşerlerse sizin mesleğin anlamı
zayıflamaz mı?

ADAM : Zayıflar! Hem de nasıl! Hukuk her şeyin
süresinde yapılmasını ister. Oysa öyle bir
süre vardır ki... insanı isyana teşvik eder.

KADIN : Nedir Faruk bey, anlatın da anlayalım,
merak ettim.

ADAM

: Ölüm cezası verilir. Adam idama mahkûm edilmiştir. Karar kesinleşir ama bu cezanın verilmesiyle, yerine getirilmesi arasında uzun, upuzun bir süre geçer. Cinayete cinayetle yanıt veren güç, şimdi verdiği cezanın kuyruğuna bir de işkence ekler.

GENÇ KADIN: Siz nasıl bir hukukçusunuz allahaşkına?

ADAM : Kötü bir hukukçuyum. İyi bir adaletçi olmayı yeğledim ben.

KADIN : İşkence... Ne iğrenç, ne ayıp bir sözcük!

ADAM : Yaa, öyle di mi? Adamı işlediği suçtan ötürü yargılıyoruz, ölüm cezası veriyoruz, seni asacağız, öldüreceğiz diyoruz, sonra... bürokratik nedenlerle bekletiyoruz. Artık yarın mı olur, altı ay sonra mı bilemem! Belki yarın, belki yarından da yakın, belki de bir yıl sonra idam edileceksin. Otur hücrede, uslu uslu ölümünü bekle diyoruz. Bu... işkencedir.

(Sessizlik. Çaylarını içerler.)

GENÇ KADIN: İnsanın insana eziyet etmemesi gerekir.

ADAM : Hay canım, hay güzelim, ne güzel söyledin! (Duraklar) Ne dedin?

GENÇ KADIN: İnsanın insana işkence etmemesi gerekir dedim.

ADAM : Haklısın. (Dalar gider. Kendi kendine) İnsanın insana işkence etmemesi gerekir. İdam cezasına hep karşıydım ama... bunu söylemek kolay değil, bizim hapishanelerdeki yaşam koşulları bazen ölümü yeğletebilir insana. Almanya'da modern bir hapishaneyi gezdirmişlerdi bir ziyaretimde. Yalnız ağır ceza hükümlülerinin bulunduğu çok modern bir yerdi. Tertemiz, aydınlık bir fabrika görünümündeydi. Cezaevinin çalışma atelyelerini gezerken bir papaz yaklaştı yarıma. Yaşlıca, efendiden bir adam. Bütün hayatını hükümlülere adanmış. Yaşamını

KADIN
ADAM

ADAM

KADIN
ADAM

BEYEFENDİ

İŞÇİ

BEYEFENDİ

İŞÇİ

BEYEFENDİ

İŞÇİ

ADAM

kendi isteğiyle hapishanede geçiren bir adam. Bin kişilik hapishanede kaç tane müebbet ağır hapis hükümlüsü olduğunu sordum. Beşyüzotuz diye yanıtladı.

: Hapisanenin yarısı müebbet mi?

: Öyle. Ben de şaşırdım sizin gibi. Ne kadar çok dedim. Papaz yüzüme baktı. Biz dedi, sizin gibi asmıyoruz.

(Sessizlik. Sonra bir akordeon sesi, derinden.)

* Polatlı'da, yıllarca önce iki Alman turist öldürülmüştü. Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanıyordu sanıklar. Mahkeme sürerken, Alman Kiliseler Birliğinden bir telgraf geldi: Öldürülenler bizim vatandaşımızdır. Bizse idam cezasına karşıyız. Asamayınız.

: Ne oldu?

: Astılar.

(Işık yiter.

Işık. Beyefendi, şişmanca, kelce, orta boyluca, kahverengi takım elbiseli bir adamdır. Elinde ince bir dosya vardır. Adam da sigara içerek beyefendinin karşısında durur. Ortalarındaki koltukta şaşkın ve sevimli bir işçi oturur, suçlu ama pişman değil bir çocuk gibidir. Bir fikir suçlusudur adam.)

: Özgürlük! Özerklik! İnsan Hakları! Yok devenin nahi! Hukukun üstünlüğü! Bağımsızlık! Höst yani! (İşçi'ye) Ne ilgisi var ulan Hukukun üstünlüğü ile Bağımsızlığın? Ha!

: Vardır.

: Yoktur. Herkesin hukuku kendine. Biz bize benzeriz.

: Evrensel değerlerdir bunlar.

: Şimdi ben seni kabak gibi oydurup içine evrensel değerler koydurtayım da gör.

: Tehdit mi ediyorsunuz?

: (Beyefendi'ye) Müvekkilim ondokuz yazısından ötürü dört kere yargılandı, hepsinde

BEYEFENDİ : beraat etti.
: Hukukun üstünlüğü diye tutturmasından belli.

ADAM : Hukukun üstünlüğü evrensel bir kavramdır beyefendi.

BEYEFENDİ : Yahu sen de bu anarşik gibi konuşma allasen! Ne ilgisi var buranın evrensellelikle?

İŞÇİ : Haklısınız efendim. Buranın evrensellelikle hiçbir ilişkisi yok.

BEYEFENDİ : Sen sus, fikrini soran olmadı.

İŞÇİ : Susmam. (Muzip) Susmam. Özgürüm çünkü.

ADAM : Müvekkilim beşinci kez beraat etti bugün. Özgür bir yurttaş.

BEYEFENDİ : Öyle mi? İyi. Pekiyi. Gidebilirsiniz.

ADAM : (İşçi'ye) Gidelim Muhsin. (Çıkmadan önce bakışır. İşçi seksek oynayan bir çocuğun neşesiyle, Adam ise nedeni belirsiz bir hüznle çıkar.)

BEYEFENDİ : (Elinde dosyayla sahnenin ön-ortasına yürür. Görünmeyen bir görevliye emir verir gibi konuşur) Bu iş böyle olmayacak. Hukuk mukuk derken yüzünüze gözünüze bulaştırdınız işi. Susturulması gerekiyor. Başka bir yol deneyeceğiz. Yurt dışına kaçmaya ikna edin bu herifi. Hemen. Öyle bir ikna edin ki, yurt dışına gitmekten başka hiçbir şey düşünmesin. Sonra... (Işık yiter.) (Işık. Birinci tablodaki jaluzili pencerenin önünde Adam ve genç kadın. Konuşmadan birbirlerine bakarlar. Bir an.)

ADAM : Gece yarısı beş kişi gelmişler eve.

KADIN : Orası evi değildi. Bir... arkadaşının bekâr odası. Böyle bir şeyi bekliyordu. Çocukları ve beni rahatsız etmemek için, bir haftadır orada kalıyordu.

ADAM : Rahatsız etmemek için mi?

KADIN : Öyle dedi. Sözcüklerle dalga geçmeyi se-verdi biliyorsunuz.

ADAM : Son günlerde hiç mi görüşmediniz?

KADIN : Olur mu öyle şey! Her gün görüşüyorduk. Öğle tatilinde buluşup konuşuyorduk. Hollanda'ya gideceğini söyledi.

ADAM : Hollanda mı?

KADIN : Evet. Beni burada rahat bırakmayacaklar, giderim Hollanda'ya, bulurum bir iş, aldırırım seni ve çocukları yanıma diyerek ayrıldık. (Sahnenin sağ tarafında elinde küçük, eski bir valizle işçi belirir.)

İŞÇİ : Beş kişi geldiler. Bir otomobile binip istasyona gittik. Trene bindik. Hep beraber. Adamlar gülüyorlardı. Biri bana bir tane bisküvi verdi. (Cebinden ucu ısırılmış bir bisküvi çıkarır, gösterir) Bir lokma aldım, ağızımda büyüdü. Kalanı cebime koydum. Çantamı açtılar. Utandım. Don, gömlek, fanila, senin ve çocukların fotoğrafları, beş on kitap... Trene binince, kompartımanın perdelerini çekip örttüler sıkı sıkı. Kapıya da "hizmete mahsustur" diye bir karton astılar.

KADIN : (Adam'a) Korkmuş mudur? Trenleri severdi.

İŞÇİ : Korkmadım. Trenleri severim. Beş kişi, bir de ben... Bir gece treninin içinde, hizmete mahsus bir kompartımanda. Saatlerce sonra bir istasyonda durdu tren. Haydi iniyoruz dediler. Hollanda'ya geldik mi dedim. Güldüler. İndik. Tren kalktı gitti. Karanlık-tı. Pek benzemiyordu Hollanda'ya. Uzakta köpekler havlıyordu. Çok uzakta tek tük ışıklar görünüyordu. Gün ağarmaya başlamıştı. İki saattir yürüyorduk.

KADIN : (Adam'a) Yorulmazdı.

İŞÇİ : Yorgun değildim. Karımı, çocuklarımı düşünüyordum.

KADIN : (Adam'a) Beni, çocukları düşünmüştür biliyorum.

İŞÇİ

: İn cin yok, bir yerde dur dediler durdum. Yağlı saçlı, burnu sivilceli olanı yanaştı yarıma. Bak dedi, şu tepenin ardı sınır. Oradan sonra artık Hollanda'ya mı gidersin, Moskova'ya mı, ne halt edersen et ama bir daha gözüme görünme. Bizden bu kadar, yolun açık olsun. Yolun açık olsun, yolun açık olsun. Beş kere el sıkıştık. Çantamı alıp yürüdüm. Derin bir nefes aldım. (Sağdan çıkar çıkmaz beş el silah sesi duyulur. Sol taraf iyice aydınlanır.)

ADAM

: Muhsin dört beş adım atmıştı, arkasından beş el ateş edildi. Yüzü koyun yere düştü. Ölmüştü.

KADIN

: Gövdesinde bir tek kurşun yarası vardı. Sol kürek kemiğinin altından giren tek kurşun yüzünden ölmüştü.

ADAM

: Oysa adamlar yakından ateş etmişler. Beşi de keskin nişancı. Bu iş için seçilmişler. Dördü boşa, biri doluya atmıştı. Daha sonra zabıt tutuldu. Adam gizlice sınırdan kaçmak isterken vurulmuştu.

KADIN

: Beş kişiden biri gelip bana anlattı olup biteni. Nereden, kimlerden, ne zaman emir aldıklarını, bütün işin nasıl planlandığını anlattı. Size dava açmanızı istemek için geldim.

(Adam'la kadın uzun bir an yüzyüze, birbirlerine bakırlar. Kadın döner, sağdan çıkar.)

ADAM

: Dava açamadım. O dönemde bazı davaları açmak kolay değildi. Meslek hayatımda yürekli olamadığım için, kendimi hor gördüğüm anıların da olmuştur. (Sağdan elinde küçük valizle İşçi görünür.)

İŞÇİ

(Seyirciye) Hollanda'ya gitmek istiyordum. (Işık yiter.)

(Işık. Avukat giysileriyle Adam ve Arkadaşı mahkeme girişinde konuşurlar.)

ADAM

: Yahu hep söylüyorum, hukuk başka, ada-

let başka! Hukuk tarafsızdır. Soğukkanlı yaklaşır soruna.

ARKADAŞ

: Hangi soruna?

ADAM

: Adalet sorununa!

ARKADAŞ

: Adalet, hiçbir ülkede tarafsız değildir! Burjuva adaleti var, yöntemli adalet var... Siyasal rejimi ne olursa olsun her ülkenin ceza adaletinde insana saygı, insanın düşünce özgürlüğüne saygı gibi kavramlar ayyayı yemiştir. İş böyle olunca, ister Amerika'da ol, ister Küba'da, adaletten kaçmak ya da kaçmamak ilginç bir sorun haline gelir.

ADAM

: Yani kanunlara ya da geçerli hukuka karşı çıkmak ya da çıkmamak meselesi mi sözünü ettiğin şey?

ARKADAŞ

: Bir kanunun yanlışlığını, haksızlığını göstermek için ve değişmesini sağlamak için o kanuna itaat fikrini küçümsemek gerekir diyorum.

ADAM

: Ah yine Sokrates ile Aristo ikilemi!

ARKADAŞ

: Sokrates, o adalet fikrinden kaçabilirdi. Kaçmadı. Kaçmadığı için, kendini yargılayan beşyüz hakimli mahkemeyi kabul etmiş mi oluyor? Mahkemeyi, kendini ölüme mahkûm eden mahkemeyi, kaçmamakla reddediyordu. Kaçsaydı Atina'nın düşmanı sayılır, kararın doğru görülmesine neden olurdu. Sokrates'i ölüme mahkûm eden hakimlerden bir tanesi bile bugüne kadar yaşayabilmiş değildir. Ama sayın ve sevgili Sokrates hep aramızda. Yaşıyor!

ADAM

: Sokrates'ten yetmiş altı yıl sonra yargılanan Aristo ise sürgünü yeğlemiş.

ARKADAŞ

: Aristo ne demiş ama?

ADAM

: Atinalıların özgür düşünme hakkına karşı ikinci bir suç işlemelerine izin vermeyeceğim!

ARKADAŞ

: İki ayrı davranış. İkisi de düşündürücü.

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.

ADAM : Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ARKADAŞ : (Güllünser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (Işık yiter.) (Işık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kafasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunu sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaşsın diye, Turgay'dır diyelim. Turgay, hücre-sindeki yatağın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yavaşça yaklaşır.)

ADAM : Turgay?

TURGAY : Merhaba abi.

ADAM : Merhaba. (Sessizlik.)

ADAM : Babanı öldürmüşsün. (Sessizlik.)

ADAM : Doğru mu bu?

TURGAY : Doğru.

ADAM : Seni savunacağım.

TURGAY : Sağol abi. (Bir an) Teşekkür ederim.

ADAM : Bir şey değil. Turgay?

TURGAY : Efendim abi?

ADAM : Neden yaptın bunu?

TURGAY : Bilmiyorum abi.

ADAM : Bilmiyor musun?

TURGAY : Bilmiyorum abi. İyi adamdı. Allah rahmet eylesin. (Bir an) Tabancayı alnına dayadım. Gözgöze geldik. Oğlum dedi. Tetiği çektim.

ADAM : Neden ama?

TURGAY : Bilmiyorum. Çocukken bile babamın bana dokunmasını, beni sevmesini istemezdim. Ben de anlamıyorum yaptığım işi.

ADAM : Bir iş değil bu Turgay. Babanı öldürdün. Bir nedeni olmalı!

TURGAY : Nedeni yok. Öylesine öldürdüm işte! Uy-kum vardı! Canım sıkılıyordu. Fenerbahçe berabere kalmıştı! Neden mi arıyorsun?!

ADAM : Herhalde ben insan değilim!!

TURGAY : Seni döver miydi?

ADAM : Kim?

TURGAY : Baban.

ADAM : Dövmek mi? Büyük bir sevgiyle yaklaştı bana. Sırdaşımdı. Çok iyiliğini gördüm. Mükemmel bir insandı.

TURGAY : Annene mi kötü davranıyordun?

ADAM : Hayır, annemi de el üstünde tutardım. İnce, güzel bir insandı. Neden öldürdün onu? (Sessizlik.) Bilmiyorum. Anlatılır gibi değil. İçimde beni iten bir şey vardı. Dayanamadım.

ADAM : Babanı... seiyor muydun?

TURGAY : Seviyordum elbette.

ADAM : Ama... öldürdün onu.

TURGAY : Öldürdüm. Korkunç bir şey bu. Ben insan değilim belki.

ADAM : Neden yaptın bunu?

TURGAY : Bilmiyorum. (Sessizlik) Bilmiyorum. (Işık yiter. Sol taraftaki pencere önü aydınlanır. Adam.)

ADAM : Babasını öldürmüştü. Savundum onu. Ölüm cezasına çarptı. Temyiz ettik, karar tasdik edildi. (Bir sigara yakar.) İdamı karşıyım ama... babasını öldürdüğü için bir genç adamın apar topar asılmasına daha çok karşıyım. Hep sordum ona. Neden yaptın bunu Turgay? Hep insanı çıldırtacak bir ciddiyetle yüzüme bakarak yanıtladı: Bilmiyorum. (Sessizlik.) İdam edileceğini bildirmek için cezaevine gittim. (Sahnenin ortası aydınlanır. Turgay yatağın üstünde oturur. Adam yaklaşır.)

ADAM : Turgay?

TURGAY : (Uzun uzun Adam'a bakar) Tamam değil

mi? Asacaklar beni.
(Sessizlik.)

TURGAY : Babamı öldürdüm. Bunun cezası ağır ol-
malı.

ADAM : Anlatmıyorsun. Anlat! Bana söyle olup bi-
teni!

TURGAY : Anlatacak bir şey yok. Ben insan değilim
herhalde. Babamı... öldürdüm. Durup du-
rurken. Öylesine. Bilmiyorum. İçimde beni
iten bir şey vardı. Dayanamadım. Öldür-
düm. Şimdi, bu cinayetten ötürü beni de öl-
dürecekler. Haklılar! Adalet yerini bulacak!
Sen de burada vız vız vız, bal yapmaz arı
gibi söylenip duruyorsun! Siktir git artık
canımı sıkma!

ADAM : Sana yardımcı olmaya çalışıyorum.

TURGAY : Yardım mardım istemiyorum. Defol git,
rahat bırak beni!

ADAM : Seni savundum ben.

TURGAY : Hassiktir!
(Adam çıkar. Turgay yatağa oturur. Yukarılar-
da bir yere bakar. Gülümser. Fısıldar. Önce
duymayız. Sonra duyarız.)

TURGAY : Baba? Baba. Baba! Babacığım merhaba...
(Işık yiter. Işık. Sahnenin önünde bir kadın
vardır. Nermin Hanım diyelim. Yarı modern,
yarı irtica, eklektik bir hatun. Yaşlı başlı. Bek-
ler. Soldan Adam girer. Yürüyüp giderken,
Nermin yolunu keser Adam'ın. Zengin bir di-
lenci gibidir.)

NERMİN : Avukat bey?

ADAM : Efendim, pardon?

NERMİN : Avukat bey, sana bir şey diyeceğim.

ADAM : Söleyiniz hanımefendi? Buyrun lütfen?

NERMİN : Ben... Turgay'ın annesiyim.

ADAM : (Şaşkın) Evet. Bak hanımefendi, durum
pek iyi sayılmaz.

NERMİN : Evet. Ben annesiyim onun...

ADAM : Karar tasdik edildi. (Bir an) İdam kararı

NERMİN onaylandı.
(Ağlamaya başlar sessizce) Bey, sana bir şey
diyeceğim.

ADAM : Buyur, söyle.

NERMİN : Onun öldürdüğü babası değildi.

ADAM : Ne?!

NERMİN : Onun öldürdüğü adam, babası değildi.

ADAM : Sen ne diyorsun kadın? Bu dediğin mah-
kemenin yenilenmesine yeter sebeptir. Ka-
nunda yeri var! Gidip asıl babasını bulalım.
Kurtarınız oğlunu! Şimdiye kadar aklınız
neredeydi? Haydi, gidelim.

NERMİN : Dur avukat bey. Bırak anlatayım.

ADAM : Ne anlatacaksın, kaybedecek zamanımız
yok. Turgay'ı kurtarınız.

NERMİN : Turgay'ın öldürdüğü adamla evlendiğim
zaman gebeydim. Evlilikle Turgay'ın do-
ğum günü arasında hesap tutmadı. Anladı
adam çocuğun kendisinden olmadığını. Be-
ni çok sıkıştırdı. Üstüme geldi. Turgay bir
aylıktı. Dayanamadım asıl babasının ismini
söyledim. Fırladı gitti, onu öldürmüş. Cina-
yeti meydana çıkmadı. Yakalanmadı. Asıl
babayı kimin öldürdüğü bilinmedi, dava
kapatıldı, unutuldu gitti. Adam sonra bana
döndü. Kucakladı öptü beni. Şimdi bu oğ-
lan bizim oğlumuz, ikimizin çocuğu dedi.
O günden sonra çocuğuma da, bana da çok
iyi baktı. İyi bir baba, iyi bir koca oldu yir-
mi yıl. Turgay'ın öldürdüğü adam, onun
babası değildir ama... Turgay bilmez bunu.
Bana yemin ettirmişti oğlum bilmeyecek di-
ye. Ama çocuk onu, hiçbir zaman sevmedi.
(Susar.)

ADAM : Şimdi söylesek mi avukat bey?

NERMİN : (Adam, kadının yüzüne bakmadan ağır ağır
yürüyerek sağ taraftan çıkar gider.)
Işık yiter. Geri geldiği zaman Adam bir çocuk
bahçesinde. Bir salıncak vesaire. Sonbahar.

ADAM

Bir bank. Adam oturur, dalgın dalgın seyirciye bakar.)

: İşkence... iyi bir şey değil. İnsan olanın kabul edeceği bir şey değil işkence. Her şey gibi onun da türlü, çeşitlisi var. Ahmet Usta diye birini tanımıştım yıllarca önce. Yaşlı başlı bir kaportacıydı. Ünlüydü Sanayi Çarşısında. Arabasını bir yere çarpan herkes önce ona giderdi. Buruşuk kâğıt gibi olmuş otomobilleri bile, külçe halinde olanları bile bir ayda eski haline getirir, gıcı gıcı teslim ederdi sahibine! Yaşlı başlı adamdı dedim ya, kırk üç yaşındaymış ben tanıdığım zaman. Çok daha yaşlı gösteriyordu. Elinde bir çekiçle dolaşıyordu hep. Otomobilleri düzelttiği çekiç. Sihirli bir değnek gibi kullanıyordu çekicini. Kaportayı düzeltirken bir beyin cerrahı gibiydi neredeyse. Suskun bir sihirbaz, bir büyüdü. Ülkemizde arabası olan herkes mutlaka gider bir yere çarpar. Ya da biri gelir ona çarpar. Çarpılmış arabaların içinde çarpık insanlar dolaşır durur kentlerimizde. Bu ve benzeri nedenlerden ötürü Sanayi Çarşısı pek önemlidir. Milyarlık Mercedesi çöpe atıp yenisini almak istemedikleri için, bozulan bir şeyi ucuza düzelttirip eski haline döndürmek isteyen insanlar, kaporta ustalarına sığınır. İşte Ahmet Usta, bu ustaların en ünlüsüydü.

(Sağdan Ahmet Usta girer. Tulumu, elinde çekici. Yakışıklı, üzgün, önüne bakarak konuşan, ciddi bir insan.)

AHMET

: *(Adam'ın yanına oturur)* Merhaba.

ADAM

: Merhaba Ahmet Usta.

AHMET

: *(Adam'a bakar, elindeki çekiciye bakar, yine Adam'a bakar)* Ahmet Usta... Yeryüzünün en iyi kaportacısı!

(Sağdan genç bir kadın girer, kucığında küçük

KADIN

İRİ

KADIN

İRİ

KADIN

İRİ

KADIN

İRİ

KADIN

İRİ

KADIN

İRİ

AHMET

ADAM

AHMET

ADAM

AHMET

ADAM

bir çocuk. Ardından iri bir adam. Salıncağın önüne giderler.)

: Nalan her gece onun odasına girdiğini söylüyor.

: Ben mi?

: Sen. Her gece onun odasına giriyormuşsun.

: Nalan orospunun biri. Sen de öylesin! Kancık takımı!

: Nedir bu söylediğin? Bak! Oğlun bu.

: Oğluma da, sana da, Nalan'a da başlatma şimdi!

: Ahmet'i de mi sevmiyorsun?

: *(Çocuğu gösterir)* Bu piç kurusunu mu?

: Çok seviyorum. Sevmez olur muyum hiç? Cehennemin dibine kadar yolu var.

: Nasıl böyle bir şey söyleyebilirsin? Senin oğlun.

: İyi. Oğlummuş. Her limanda bir oğlan bıraktım ben.

: Ayıp ediyorsun.

: Bana bak, elimin tersiyle bir çakarsam görürsün ayıbı mayıbı! Geri zekâlı! Amcık! Orosu! Sen kim oluyorsun ulan bana akıl verecek?! Hiyar ağası! Ayıp ediyormuşum! Al piçini siktir git başımdan haydi!

(İri, kadına hakaret yağdırırken sahnenin öbür ucunda olup biteni seyreden Adam ile Ahmet Usta'nın üstündeki ışık artar.)

: Annemle babam. Çok... güzel insanlardı.

: Ahmet Usta?

: Ah, bu 'usta' lafına da bayılıyorum doğrusu. Beni nasıl bir insan olarak tarif edersiniz avukat bey?

: Nasıl?

: Beni hiç tanımayan birine nasıl tarif edersiniz beni?

: İyi huylu, güleç, konuşkan bir insan. Bir... işçi.

AHMET

: Oysa kötü huylu, somurtkan, suskun bir insanım ben.

ADAM

: Ahmet Usta. Kendine haksızlık ediyorsun.

AHMET

: Ahmet Usta! On yaşımdaydım ben bu kaptacılik işine girdiğimde, sabahın yedisinden gece yarlarına kadar elimizde çekiç çalışırdık. Günlerce, haftalarca, aylarca.

(Sessizlik.) Yıllarca. Oniki yaşımda usta oldum ben. Bu çekiçle! Yüzlerce Mercedes, Beemve, Opel düzelttim bu çekiçle! Yıkılmış, yakılmış, rezil olmuş birçok arabayı döve döve eski haline, mükemmel şekline dönüştürdüm! Vurarak, ısrar edip döverek düzelttim kıymetli otomobilleri! Birileri bir şeyi bozarlar! Ben düzeltirim! Çekicimle! (Adam'a bakar) Tamam mı?

ADAM

: Tamam.

(Sessizlik.)

AHMET

: On yaşımdaydım be! On! Elime bu çekici tutuşturdular. Bütün hayatım yerine geçti bu... çekiç. Birileri bir yerlerde arabalarını oraya buraya çarpıyorlardı, düzeltmek bize... bana düşüyordu! Onlar bozuyordu, ben düzeltiyordum. Onlar bozuyordu, ben düzeltiyordum! On yaşımdaydım. İnsaf ulan, ulan insaf be! Tek oynucağım bu çekiçti. Bir çekiç! Bak, bu işte... (Çekici Adam'ın eline tutuşturur) Benim bütün dünyam bu. Bu çekiç. Deli olur insan.

(Sessizlik.)

ADAM

: Haklısın. (Işık değişir.) Haklıydı. (Ahmet Usta kımıldamadan seyirciye bakar. Adam elinde çekiçle konuşur) Ahmet Usta bir gün elindeki çekici aynı noktaya vurmaya başlamış. Gittikçe hızlanarak. Arabayı delmeden çekici elinden almışlar çırağını. Sık sık yinelenmeye başlamış bu iş kazaları... Müşteriler şikâyet etmeye başlamışlar. (Işık değişir.)

MÜŞTERİ

: En iyisi odur dediler, getirdik Mercedes'i buraya, bir öne, bir arkaya iki delik açmış herifi! Ne biçim usta bu!

MÜDÜR

: Haklısınız efendim. Ben icabına bakacağım, siz merak buyurmayınız lütfen. Biraz rahatsız galiba. Bunlar bilirsiniz hayvan gibidirler, ne zaman ne yapacakları belli olmaz.

MÜŞTERİ

: Hayır araba önemli değil, meslek ahlakı kalmadı ona üzüliyorum. Ben de üç tane Mercedes, iki Jaguar, bir Porche, bir de Cherokee var yani. Hanıminkileri, bizim oğlunkini saymıyorum. Alt tarafı bir Mercedes, ben malında değilim ama ahlak! Hi? Ah-lak? Ona üzüliyorum. Atın bu pezevengi işten yani lütfen di mi?

MÜDÜR

: Haklısınız efendim. Kendisine gereken dersi vereceğiz. On yaşımda başladı burada çalışmaya, epey yaşlandı, yirmibeş yıldır burada çalışıyor.

MÜŞTERİ

: Demek otuzbeş yaşımda.

MÜDÜR

: Öyle mi? (Parmaklarıyla hesaplar) Evet. Otuzbeş yaşımda. Tabii o kadar uzun zamandır burada çekiciyle otomobil düzeltiyor ki... İnsan onu daha yaşlı biriymiş gibi düşünüyor. Yoksa normal bir insan için otuzbeş yaş nedir ki?

MÜŞTERİ

: Bu manyaklar için yolun sonu demek oluyor demek ki!

MÜDÜR

: Çok güzel ifade ettiniz efendim. Pazartesi sabahı buyurun, arabanız gıcır gıcır, el değmemiş gibi, üstünden sanki o kamyon geçmemiş gibi sizi bekliyor olacak.

MÜŞTERİ

: İyi. Hadi bakalım. Eyvallah. (Çıkar.)

MÜDÜR

: (Seslenir) Ahmet Usta! (Ahmet Usta, Adam'dan çekicini alır, Müdür'ün ışığına girer.)

AHMET

: Buyrun.

MÜDÜR

: Kaçınıcı araba bu rezil ettiğin altı aydır

ha?!

AHMET : Hiçbir şeyi rezil etmedim ben. *(Çok sakindir. Fazla sakın.)*

MÜDÜR : Nah etmedin! Bir de etmedim diyor! İçine ediyorsun kaportanın, deliyorsun be! Bozuyorsun işi! Böyle gitmeyecek bu iş...

AHMET : Bozmuyorum.

MÜDÜR : Bozmuyormuş! Ne yapıyorsun peki?

AHMET : Düzeltiyorum.

MÜDÜR : Nasıl yani?

AHMET : Bozuk olan bir şeyi düzeltiyorum.

MÜDÜR : Ahmet usta? Sen keçileri iyice kaçırдың galiba! Nasıl düzeltmek ulan bu? Deliyorsun arabaları!

AHMET : Arabaları düzeltmiyorum. Hayatımı düzeltmeye çalışıyorum ben. Çekicimle aynı yere vurunca sanki... düzelir gibi oluyor.

MÜDÜR : Otomobil ne olacak peki?

AHMET : Otomobil yok. Hayatım söz konusu... Onu... düzeltmeye çalışıyorum.

MÜDÜR : Ulan manyak herif, başlarını senin hayatından!

AHMET : *(Sakin)* Başlayamazsın.

MÜDÜR : Defol git buradan, bir daha gözüm görme-sin seni! Hadi siktir!

AHMET : Benim hayatımı benden başka kimse düzeltemez. Ben ustasıyım bu işin, bak nasıl düzeltilir gösteriyim sana. *(Masanın üzerinden uzanır, müdürün ensesinden yakalar, kafasını masanın üstüne çeker, yapıştırır. Çekici kal-dırır ve bütün gücüyle indirir. Işık yiter.)*

ADAM : Ahmet Usta çekicini müdürün kafasına yüzymidört kere vurmuş o gün. Mahkeme-medede ben savundum. Akıl hastanesine koy-dular Ahmet Usta'yı. Orada sağ elini yumruk yapıp, çekiç gibi duvarlara vurmaya başlamış. Herkese, her şeye karşı nazik, dikkatli, tatlı bir adam... elindeki çekiçten kurtaramıyor kendini. Sonunda sağ kolunu

ADAM

bir kayışla gövdesine bağladılar. Sol kolu özgür, sağ kolu kendi gövdesine bağlı dolaş-ıyor yıllardır hastanenin bahçesinde. *(Işık yiter.)*

: Hukuk önemlidir. *(Sessizlik)* Öyle mi ger-çekten? Gerçekten... öyle mi? Bilim tek ba-şına hiçbir anlamı olmayan bir şeydir. Ayırı-ca hukuk bilim değildir belki de. Bilmiyo-rum. Ama bütün yaşamını hukuka yatırı-muş, onunla yatan, onunla kalkan bir insan olarak, konuşuyorum şimdi. Hukuk... ge-reklidir. Zedelenmemesi gerekir. Uygulan-ması gerekir. Korunması, üstüne titrenmesi gerekir. Hukuk. *(Gülümser)* Tek başına hiç-bir işe yaramaz. Yanına bir şey daha ekle-mek gerekir hep hukukun. Bir şey daha.

Nedir o? İnsandır. İnsan ile hukuku yan ya-na getirirsek ancak o zaman tembel, katı ve zalim bir topluma karşı koruyabiliriz insa-nı. Hukukun asıl hedefi de budur zaten. Kötülüğün zaman zaman da olsa egemen olduğu, tembel, katı ve zalim toplumlarda insanı o topluma karşı korumak. Hukuk in-sanı topluma karşı ne kadar iyi koruyorsa o kadar hukuktur. İnsana karşı devletin tara-fında yer alan hukuksa, hukuk değildir... Guguktur. *(Işık yiter.)*

(Işık. Adamı ince belli bir çay bardağından çay içer. Bir masa, iki iskemle.)

ADAM

: Fransız Yargıtay'ının bir kararında oku-muştum. Adamın elma bahçeleri var. Elma yetiştiricisi. Büyük elma bahçeleri... hırsız-lık eksik değil tabii. Elmaları çalınıyor hep. Hangimiz kiraz, erik, elma yürütmemişiz-dir çocukken başkalarının bahçesinden. Başkasına ait bir malı izinsiz almak hırsız-lıktır değil mi? Hırsızlıksa suçtur. Eee? El-ma, armut yürütmüş bütün ilkokullu ço-cuklara suçlu gözüyle mi bakacağız peki?

Neyse. Bu... Fransız elmacı, elma ağaçlarını hırsızlardan korumak için çeşitli yollar denemiş. Başarılı olamamış. Bahçesine çepeçevre parmaklık çekiyor. Olmuyor. Köpekler alıyor, olmuyor. Elmalar yürüyor. Sonunda telle çevirip bahçeyi, yüksek akımlı elektrik veriyor tellere. Birkaç gün sonra parmaklıklar üstünde kavrulmuş bir çocuk cesedi bulundu yedi yaşında bir çocuk. (Uzun sessizlik) Adam ısrarla, yalnızca hırsızlığı önlemek istediğini söyledi mahkemede: Elmalarını hırsızlara karşı korumak istiyordum! Fransız yargıtaşı... hırsız da olsa, yaşama hakkının mal mülkten önce geldiğini gerekçe göstererek ceza kararını onayladı. Daima düşünürüm: Mal, elma bahçesi sahibinin değil de devletin olaydı acaba ne değişirdi? (Işık değişir. Adam, güneydoğu illerimizden birine bağlı sınır köylerinden bir kulübenin içindedir. Elbisesi, kravatı, yağmurluğu ve elinde çay bardağıyla sahnenin en gerisinde, sağ köşede duran bir tabureye ilişir, bir sigara yakar. Sessizce, görünmez Adam olarak, önünde oynananları seyrederek köşesinden. Dört hali, dört minder, bir sini. Şehmuz iri tesbihi, ağızlığında sigarası oturur. Rakı içer üzüm yiyerek. Önünde bir su sürahesi, bir bardak. Sağdan Memo girer. Elinde tüfek, öbür elinde çuhaya sarılı bir şey. Belinde tabanca. Üstü başı, yüzü gözül kan, toprak, pislik içinde. Memo sakindir. Şehmuz da...)

ŞEHMUZ : Gel Memo. Hoş gelmişsen. Otur.
MEMO : Ayakta durayım. Yorgunum.
ŞEHMUZ : (Gülümser) İyi ya ula, yorgunsan otur şöle!
MEMO : Oturmayayım Şehmuz Aga.
ŞEHMUZ : İyi. Dikil bakalım. Hamo nerede?
MEMO : (Ağlamak üzere) Hamo... öldü Şehmuz Aga.
ŞEHMUZ : Jandarma mı?

MEMO : Mayına parçalandı.
ŞEHMUZ : Yaa. Vah vah. Yük ne oldu peki?
MEMO : Eksiksiz geçirdik elli katırı.
ŞEHMUZ : Sürü ne oldu?
MEMO : İkibin koyunu da geçirdik salimen.
ŞEHMUZ : Dönerken mi patladı deyyusun mayını?
MEMO : Öyle oldu. (Önce yavaş, çok yavaş anlatmaya başlar, giderek hızlanır, sesi yükselir) Kolsuz Recep, Şirden Mehmet, Topal Ali... ne-reye dönsem paramparcadır insanlar!
ŞEHMUZ : Para kazanıyorlar.
MEMO : Yaşarlarsa.
ŞEHMUZ : Ne dedin Memo?
MEMO : Yaşarlarsa dedim. Babam... ben doğmadan parçalanıp gitti senin hizmetinde. Agam Topal Veys yavaş yavaş parçalandı senin yanında. Önce bacağı, sonra kolu, sonunda da beyni! Okuma yazma biliyordu oysa!
ŞEHMUZ : (Gülümser) Ben okuttum piçi.
MEMO : İlkokul ikiye kadar.
ŞEHMUZ : Yeteri kadar. (Sinirlenir) Memo? Ne oluyor lan ağzına sıçtığının dümbüğü? İlk defa mı patlayan mayın görüyorsun?
MEMO : Hamo öldü.
ŞEHMUZ : Allah rahmet eylesin.
MEMO : Kan kardeşimdi benim.
ŞEHMUZ : Ulan hayvan! Buralarda herkes birbiriyle kan kardeşidir. Uzatma. Ne istiyorsun söyle, siktir git sonra! Bana da fazla kızma... Ölüm hepimizin yazgısı. Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa. Sizi, hepinizi öz evladım gibi severim.
MEMO : Öz evladın Angara'da hükümet ediyor, biz burada parçalanıp geberiyoruz.
ŞEHMUZ : Kamran'ı karıştırma şimdi. Bilgi küpüdür o.
MEMO : Biz neyiz ağam? Biz neyiz sence?
ŞEHMUZ : (Uzun uzun bakar Memo'ya) Ne istiyorsun?

MEMO
ŞEHMUZ

(Memo susar) Al bakalım. (Kuşağından çıkardığı bir tonlar parayı verir.)

: (Paraya bakar) Hamo'nun payı nerede?
: Hamo mu? Hamo öldü. Öyle demedin
mi? Mayının üstüne basmış. Ne payı ola-
cak?

MEMO
ŞEHMUZ
MEMO

: Karısı? Beş çocuğu?
: Çocuklar büyüsün hele... düşünürüz.
: Hamo'nun hakkını da vereceksin.
(Sessizlik.)

ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ

: Bana mı konuşuyorsun Memo?
: Hamo'nun hakkını vereceksin.
: Bana bak hayvan... (Memo elindeki tiftiği ağaya uzatır. Şehmuz kımlıdamaz. Memo tiftiği yere bırakır. Tabancayı çeker. Ağa irkilir. Memo, tabancayı da tiftiğin yanına koyar. Çuha paketi açar. İçinden omuzdan kopmuş bir insan kolu çıkarır. Kolu, bir sopa gibi tutar, kaldırır, Şehmuz'un kafasına indirir. Işık yiter. Hemen geri gelir. Bir saz sesi. Avukat oturduğu yerden konuşur, sakın ve üzgün.)

AVUKAT

: Memo... Şehmuz'u Hamo'nun koluyla, başına vura vura öldürdü. Mahkeme sürerken Memo'yu kurtaracak maddeyi kanunlarda çok aradım. Bulamadım. (Saz sesi) Hep düşünürüm suç kimin diye. Şehmuz'un mu? Devletin mi? Yoksa daha öteelerde bir yerde mi suç? (Saz sesi) Memo'nun suçsuz olduğunu biliyorum oysa.

(Işık yiter.)

ADAM

: (Bir sigarı yakar, seyirciye bakar) ne diyor-
duk? Hukuk ile gerçeği birbirine karıştır-
mamak gerekiyor. Hukuk ile gerçeği birbi-
rine karıştırmamak gerekir. Maalesef! (Bir
an) Mahkûmiyet kararı kesinleşinceye ka-
dar her sanık SUÇSUZ sayılır. (Sessizlik)
Anayasalarda bile yer alan bir... kural. Sa-

KADIN

nik... suçlu değildir. Hüküm verilinceye kadar suçsuzdur yargulanan kişi. İyi ama, her sanık hükme kadar suçsuz sayılacaksa neden tutukluyoruz adamı? (*Sessizlik.*) Bizim toplumda tutuklanan her insan, bir bakıma suçludur. Kanuna göre, anayasaya göre suçsuzdur ama bu "suçsuzu" mahkemeye jandarmalar getirir, jandarmalar götürür. Getirilirken kelepçelidir bu suçsuz. Duruşmadan az biraz önce kelepçeleri sökülür. Özgür insan pozunda sunulur sanık yüksek mahkemeye. Tutanağa şöyle geçer: Serbest olarak duruşmaya alındı! (*Sessizlik*) Kelepçesi çıkarılmış bir insan özgür müdür? Birçok insanı kelepçeli özgür insan konumuna koyan, hapishanelerde güzelim özgür mahkûmları yaratan, hukuku da adaleti de umursamayan korkunun komiserleri değil mi? Kelepçesiz olmak, özgür olmanın ilk şartı değildir. Hukuk ile gerçeği maalesef birbirine karıştırmamak gerekir dedim ya... İdeal bir toplumda, hukuk ile gerçeğin bir an bile birbirlerinden ayrılmaması gerekir. Adalet yanıldığını anlayınca, geri veremeyeceğini baştan almamalı. Eski uygarlıklarda tutuklama yoktu. Davanın sonu beklenirdi... karar vermek için. Ama... uygarlık deyince... zaten tutukluk yapmayan bir hayat biçimidir uygarlık. Beklemek, adalet için ilk uygarlık belirtisidir hep. Tutukluk yapan bir tabancanın, bekleyen bir adaletle ilişkisi yoktur. Olmamalı. (*Işık yiter.*)

Işık. Sarışın bir kadın, elinde mikrofon. Biri kameraman, öbürü asistan iki genç adam. Asistan ağır bir değirmen taşınu kadının istediği noktaya taşır. Kameraman omzunda kamerasıyla dolandır.)

: Haydi beyler! Işık gidecek biraz sonra.
(Asistan'a) Şuraya koy bakayım Tunçin!

(Asistan, değirmen taşını yorgun argın bırakır) Yok, olmadı canım, şuraya koyalım...
Burku!

KAMERAMAN : Ne var Hülya?

KADIN : Bu olayın nasıl bir rating alacağını biliyor musun eşek? Biraz canlan, biraz uyan be!

BURKU : Ya sen ne diyorsun be güzelim?

KADIN : Oğlunu kesecek oğlum, herifi! (Tunçin'e) Oraya değil, şuraya koyalım o taşı.

(Tunçin, değirmen taşını sahnenin soluna taşır zorlanarak)

KADIN : Burku? Ulan geri zekâlı, uyan! Tarih yazıyoruz burada tarih!

BURKU : İyi. Çekeceğim işte... Neyini kesecekse kessin hayvan oğlu hayvan. Bir an önce gidelim buradan.

TUNÇİN : Oğlunu kesecekmiş.

BURKU : İyi.

KADIN : Bana bak, geri zekâlı! Herif oğlunu kurban edecek, bir tek kare kaçırırsan yakarım seni, anladın mı?

BURKU : Kaçırmam. Yaa bu herif uçmuş be!

TUNÇİN : (Taşa bakar) Burası iyi mi?

KADIN : İyi. (Sahnenin sağ tarafına seslenir) İbo? İbo? İbrahim Efendi? Hi huu? Buyrun lütfen...

(Sağdan İbrahim girer. Elinden tuttuğu yedi yaşında bir oğlanla. Baba ile çocuk birbirlerine benzer. Giysileriyle de. Çocuk sürekli babasına bakar.)

İBRAHİM : Buyur bacım?

KADIN : Hazır mıyız?

İBRAHİM : Biz hazırız. Siz hazır mısınız?

KADIN : Burku? Tunçin? Hazır mıyız?

(Sessizlik.)

KADIN : (İbrahim'e) Buyrun. Başlayalım.

İBRAHİM : (Elinden tuttuğu oğluna bakar) Mızrap?

MIZRAP : Babacım?

İBRAHİM : Nasılsın?

MIZRAP : İyiyim babo.

İBRAHİM : Mızrap?

MIZRAP : Buyur?

İBRAHİM : Seni kurban edeceğim.

MIZRAP : Et babo.

(Sessizlik. Baba ile oğul birbirlerine bakarlar.)

KADIN : Çok güzel oldu. Seni kurban edeceğim'den başlayıp bir daha alalım lütfen. İbrahim?

İBRAHİM : Buyur bacı?

KADIN : Seni kurban edeceğim derken elini kaldırma. Çocuğa bak.

MIZRAP : Baba?

İBRAHİM : Ha babo?

MIZRAP : Üşüdüm.

KADIN : Bekle biraz evladım, az kaldı. Haydi, baştan alıyoruz.

BURKU : Nerden alıyoruz.

KADIN : Mızrap'tan. (Bir an) Haydi!

İBRAHİM : Mızrap?

MIZRAP : Buyur?

İBRAHİM : Seni kurban edeceğim.

MIZRAP : Et babo.

İBRAHİM : Nedendir biliyor musun?

MIZRAP : Bilmem. Sen bilirsin babo.

İBRAHİM : Bir defa ağzımdan çıktı, dönemem artık.

MIZRAP : İyi.

İBRAHİM : Biraz acıyacak.

MIZRAP : Yok zararı.

İBRAHİM : Bir defa ağzımdan çıktı, dönemem artık. Mızrap?

MIZRAP : Efendim babo?

İBRAHİM : Biraz acıyacak. (Bıçağı çıkarır) Seninle cennette buluşuruz.

MIZRAP : Olur, anamı da getir. (İbrahim bıçağını kaldırır.)

KADIN : Stop!!! Çok güzel. İbrahim Bey, bir yakın çekim alalım lütfen. Burku, Tunçin?!

BURKU : (Tunçin'e) Manyak ulan buralarda herkes!

İBRAHİM : Oğlumu öldürdüm... (Elindeki bıçağa bakar.)

KADIN : Şu taşın üstüne çıkın, sola bakın lütfen... (Işık yiter.)
(Işık. Değirmen taşının üstünde Adam oturur, elinde çay bardağıyla.)

ADAM : Adam çocuğunu kurban etti. Öldürdü. (Sessizlik) Böyle şey olmaz demeyin lütfen. Olur. (Düşünür) Yargıtay Birinci Ceza Dairesi'nin 2.9.1964 tarihli kararı var. Nikâhsız karısından doğan Mızrap adındaki çocuğunu kurban etmek maksadı ile boğazından keserek... teammüden öldürmekten sanık İbrahim'in, bozma üzerine, yapılan duruşması sonunda... iki nokta üst üste, ... suçun sübutuna ve sanığın bir hadiseyi atlatırsa çocuğunu Allah yoluna kurban edeceği şeklindeki inancı ile işbu suçu işlediği anlaşıldığından... bu hususun sanık lehine takdiri azaltıcı sebep olarak kabulüne mebni Türk Ceza Kanunu'nun 450 bölü '4' virgül 59'uncu maddeleri uyarınca... hüküm tasdik edilmiştir.
(Sessizlik.)

ADAM : İbrahim... elindeki kanlı bıçakla kalakaldı ortada. Televizyoncular bir yıl sonra yeni bir çekim yapmak için köye gitmişler. İbrahim'i bulamamışlar. Ölmüş. Köylülere göre ölüm nedeni: İçten çürümek. (Bir an) İçinden çürümüş İbrahim. (İçini çeker) İçten olsun, dıştan olsun, çürümek ölüm nedenidir. Her şeyin çaresi bulunur, çürümek hariç.

PERDE

İKİNCİ PERDE

(Işık. Bir park sırası. Sonbahar. Yapraklar. Sarı, solgun bir spot. Adam ile genç kadın otururlar.)

ADAM : Duyduğunu, gördüğünü aklının süzgecin-den geçirmek gerekiyor önce. Her şeye hemen şıp diye inanmamak gerekir bizim meslekte. Hukuk, binbir yalan içinde bir gram gerçeğe yaklaşmanın mesleğidir bir bakıma.

KADIN : İyi ama bazen... öyle iyi bir dava geliyor ki karşına... sanki her şey gün gibi apaçık ortada.

ADAM : Hayır! İşte yanlış buraya başlıyor. Hiçbir şey, hiçbir zaman gün gibi, apaçık ortada değildir.

KADIN : Hukuk da mı?

ADAM : I-ih. Hayatta.

KADIN : İyi. Anlıyorum.

ADAM : Sen nasıl anlıyorsun bilemiyorum ama ben bunca yıldır anlamış değilim bu meseleyi.

KADIN : Adam, ekmek bıçağını aldım, kırkyedi ke-re sapladım diyor. Bunun bizim açımızdan gizemli bir tarafı var mı?

ADAM : Olmaz olur mu?

KADIN : Doktor değiliz ki biz! Hukukçuyuz.

ADAM : Ceza için mi çalışıyoruz, adalet için mi?

KADIN : İkisi de birbirini içerir bu kavramların.

ADAM : Haklısın. (Sessizlik) Haklısın ama hukuk kavramını adaletle ya da cezaya indirgemek mesleğimize saygısızlık olur.

KADIN : Ne yapmak gerekiyor?

ADAM : (Kafasını kaşır) Geçen sene bir dava aldım.

KADIN : Genç bir anne. İkitelli civarındaki gecekon-
dularda oturuyorlar. Kocasını tornacı. Üç ya-
şında bir çocukları var. Felçli.
ADAM : (İrkilir. Adam'a bakar) Ne?
KADIN : Çocuk doğuştan felçli.
ADAM : Bunu hiç anlatmadınız bana.
KADIN : Anlatmadım. (Bir an) Kadın dört kilomet-
re ötedeki karakola gidiyor bir akşamüstü.
ADAM : Oğlunu öldürdüğünü bildiriyor. Kafasına
vura vura öldürmüş çocuğu.
KADIN : Neden?
ADAM : Felçli bir çocuğa bakmak... usandırıcı ola-
bilir bazen.
KADIN : Öldürmüş çocuğunu!
ADAM : Öyle söylüyor.
KADIN : Korkunç bir şey bu!
ADAM : Evet. Korkunç bir şey.
(Sessizlik.)
ADAM : Ama... daha korkunç şeyler de var.
KADIN : Bir çocuğu, üstelik kendi çocuğunu öldür-
mekten daha korkunç ne olabilir?
ADAM : Önce... mahalleye gittim. Bütün komşular
kadının çocuğunu çok sevdiğini, üzerine
titrediğini, ona çok... iyi baktığını söylediler.
KADIN : Üzerine mi titriyormuş çocuğun?
ADAM : Üzerine titriyormuş.
(Sessizlik.)
KADIN : Ama... öldürmüş onu.
ADAM : Kafasına vura vura. Öyle söylüyordu.
Sonra... Adli Tıp raporu geldi. Kadın çocu-
ğunu evde yalnız bırakıp bakkala gitmiş.
On dakika. Çocuk mangalın üstüne düşüp
yanarak ölmüş.
KADIN : Yanarak? Ama...
ADAM : Çocuk kaza ile, yanarak ölmüştü ve anne-
si onu kendisinin öldürdüğünü söylüyor-
du. (Bir an) Şimdi, bir genç hukukçu olarak
kime inanacaksın? Adli tıp raporuna mı,

KADIN : çocuğun annesine mi?
(Kızgın) Burada "inanmak" önemli değil
ki!
ADAM : Güzel. İnancın önemsiz olduğunu dü-
şünüyorsan, iyi bir hukukçu olacaksın de-
mektir. (Bakar. Gültünser) Belki.
KADIN : Neye inanacağız peki?
ADAM : Bak bu da iyi bir soru: Neye inanacağız pe-
ki? Gerçeğin, gelincik balığı gibi kaygan, el-
den avuçtan kaçan ve kolay yakalanmaz bir
şey olduğuna diyelim. Buna inanacağız.
KADIN : Yorucu bir yaklaşım.
ADAM : Hukuk, yorucudur.
KADIN : Nasıl bağlandı dava peki?
ADAM : Kadın, oğlunu kafasına vurarak öldürdü-
ğünü söylüyordu. Çocuğu yanarak ölmüş-
tü. Kadın çarşıdan döndüğünde oğlunu ölü
bulmuştu.
KADIN : Kendi kendini cezalandırıyordu.
ADAM : Adaletin başlangıç noktalarından biridir...
KADIN : ... kendi kendini cezalandırmak.
(Sessizlik.)
ADAM : Kendini cezalandırmanın yolları, yöntem-
leri vardır elbet. Bu genç anne, kendini ce-
zalandırmanın yolunu yalan ikrarda bul-
muştu.
(Sessizlik. Birbirlerine bakarlar.)
KADIN : İyi ama... bunun adaletle bir ilgisi yok ki?
Ne oldu kadına?
ADAM : Beraat etti.
KADIN : Dava kapandı mı böylece?
ADAM : Bak, bu da iyi bir hukuk sorusu. Hızla öğ-
reniyorsun!
KADIN : Neyi? Neyi öğreniyorum?
ADAM : Soru sormayı. Yanıtların arkasına bakma-
yı. Yeni sorular icat etmeyi. Görüntüyle ye-
tinmemeyi.
KADIN : Dava kapandı mı?
ADAM : Dava kapanmaz. Dava... hiçbir zaman ka-

panmaz.
(Işık yiter.)

(Işık. Sur dibinde izbe bir mekân. Sahnenin sağ ve sol tarafında iki yığıntı. Taş, toprak, pislik, rezillikten ibaret iki "siper". Sol taraftaki siperin ardında polis üniformasıyla Hasan, sağ taraftaki yığıntının ardında perişan giysileriyle Hüseyin. İkisinin elinde de tabanca vardır.)

ADAM : (Sahnenin ortasındadır. İki namlunun arasında. Sakin) Hoop! Beyler! Bi dakika! Lütfen! Hoop!

HASAN : Çekil aradan avukat abi!

HÜSEYİN : Hepinizi geberteceğim!

ADAM : (Seyirciye) İki namlunun arasında kaldınız mı hiç? Bu tarafta Hasan, şu tarafta Hüseyin... Ortada bendeniz! Ceza avukatı Faruk! Kimi suçlayacağım? Kimi savunacağım? Modern kıyma makinelerinde kıyılmış toplumlarda zordur bu soruya yanıt vermek.

HASAN : Aradan çekil!

ADAM : (Seyirciye) Aradan çekilmemi istiyordu Polis Hasan.

HÜSEYİN : Hepinizi geberteceğim!

ADAM : Hüseyin ise hepimizin canına okuyacağını bildiriyordu.

(Hasan ile Hüseyin birbirlerine ateş ederler. Adam ateş hattının ortasında kımıldamadan dikilir. Bir bu tarafa bakar, bir öbür tarafa, sakince.)

HASAN : Teslim ol!

HÜSEYİN : Bana bak, nişancıyım ben, attığımı vururum bilesin.

HASAN : Teslim ol kardeşim yahu! Ne olur haydi...

HÜSEYİN : Nereye teslim olacağım be? Kovboyculuk mu oynuyoruz?

HASAN : Dalga geçme kardeşim.

HÜSEYİN : Kardeşim filan deme bana polis efendi! Vururum.

HASAN : Yine mi katil olmak istiyorsun? Öldürdüğün yetmedi mi?

HÜSEYİN : Ne fark eder?! Ben kaçmak için seni vuracağım, sen kanun adına beni vuracaksın... arasında fark var mı? (Sessizlik) Bırak gideyim... (Sessizlik) Bırak gideyim diyorum... : Olur mu öyle şey yahu? Teslim ol.

HASAN : (Tabancasını kontrol eder, oturduğu yerden rastgele bir el daha ateş eder, hafif havaya) Vuracağım seni, yazık olacak. İnsan biraz düşünceli olur. Kendine acımıyorsan çocuğuna acı be! Yazık değil mi?

HASAN : Eee, ben görevimi yapıyorum kardeşim. Hem senin ailen yok mu? Ya ben seni vurursam onlara yazık olmaz mı? (Sessizlik) Onlara da yazık değil mi?

HÜSEYİN : Artık değil.

HASAN : Ne? Ne dedin?

HÜSEYİN : Artık yazık değil onlara. (Sessizlik) Karım da vardı, çocuklarım da. İki tane. Hepsini severdim! (Alçak sesle) Hele küçüğünü çok, çok severdim. (Bağırır) Hepsini öldürdüm. Üçünü de. (Sessizlik.)

HASAN : Nasıl yaptın bunu be kardeşim?! (Bir an) At şu tabancayı çık ortaya haydi...

HÜSEYİN : Karım istemişti.

HASAN : Anlamadım? Neyi istemişti?

HÜSEYİN : Onları öldürmemi. Öldür hepimizi. Bizi kurtar artık dedi bana. Olmaz dedim. Yalvardı canımın içi.

HASAN : Olmaz ki kardeşim...

HÜSEYİN : Senin anlamana imkân yok ki polis efendi! Sen hiç aç kaldın mı? Süründün mü? Çocuklarının, gözünün önünde eriyip gittiklerini seyretmek zorunda kaldın mı hiç? Ha?! (Sessizlik) Ha?!

HASAN : (Kızgın) Ulan kendini de vuraydın o zaman...

HÜSEYİN : Kurşunların hesabında yanılmışım, alnı-

HASAN : ma dayayıp çektim tetiği. Patlamadı.
 HÜSEYİN : : Sonra?
 HASAN : : Sonra ne? Yakaladılar beni.
 HASAN : : Eee, ne bok yemeye kaçtın mapustan peki?
 Buraya gelip benim tarafımdan yakalan-
 mak için mi?
 HÜSEYİN : : Hapisanede insan kendini öldüremiyor.
 (Sessizlik.)
 Ceza avukatı yavaşça yitirilyip salınenin sol
 önüne gelir, olup bitenleri oradan seyrederken
 seyirciye anlatır.)
 ADAM : : Polis memuru... bir cezaevi kaçığını vur-
 muştı. Savcı, polis memurunun zamanın-
 dan evvel ateş ettiğini ileri sürüyor ve ceza
 görmesini istiyordu... Oysa... bakın nasıl
 olmuş olay.
 HASAN : : Bak kardeşim...
 (Hüseyn birden saklandığı yerden fırlayıp Ha-
 san'ın karşısına dikilir. Elindeki toplu tabanca-
 yı kaldırır nişan alır. Hasan donakalmış bakar.
 Bir an. Hüseyn tetiği çeker. Tık. Patlamaz ta-
 banca. Bir an. Hüseyn ikinci kez ateş etmek
 üzereyken Hasan tabancasını doğrultur ve Hü-
 seyn'i göğsünden vurur. Hüseyn ölmüştür
 ama yere düşmez, dikilir orada Hasan'ın karşı-
 sında öylece. Yüzünde huzurlu, neredeyse gül-
 lümser bir ifade. Gözleri kapalıdır belki. Taban-
 cası elindedir hep ama nişan almaz artık. Uzun
 bir an. Hasan usulca uzanıp Hüseyn'in elin-
 den tabancasını alır, gözünü onun yüzünden
 ayırmadan. Biri canlı, biri ölü; biri "suçlu",
 öbürü "suçsuz" iki insanın dansına benzer bu
 sahne. Hüseyn hiç kılmıdamaz. Hasan tabanca-
 yı açar, bakar. "Boş bu tabanca! Boş!" diye mır-
 rıldanır. Yine şaşkın, Hüseyn'e bakar.)
 HASAN : : Neden be kardeşim? Neden boş tabanca
 çekiyorsun insana?
 ADAM : : Hüseyn ölürken polis memuru Hasan'a
 teşekkür etmiş. Ben karımı, çocuklarımı

öldürmüş sayılmam. Sen de beni öldürmüş
 sayılmazsın. Üzülme. Sağ ol. Ellerin dert
 görmesin demiş. (Salınenin ortasına, en öne
 yitirir.) Olur mu böyle şey? Olup bitenden
 söz etmiyorum. Hepsi gerçek çünkü. Beni
 düşündüren Hüseyn'in söyledikleri: Ben
 karımı, çocuklarımı öldürmüş sayılmam.
 Sen de beni öldürmüş sayılmazsın. (Sessiz-
 lik.) Hayır. Sayılmaz olur mu? Bal gibi sayı-
 lır. Hem Hüseyn'in öldürdükleri sayılır,
 hem de Hasan'ın öldürdüğü. Ölüm sayıl-
 malıdır. (Bir an) Belki... başka bir şey anlat-
 maya çalışıyordu Hüseyn... Suçlu kavramı
 ile fazla ilgilenmeyen yönetimlerin sürekli
 ıskaladığı bir soruyu sormak istiyordu bel-
 ki. Beni hakkıyla cezalandıramaz bu sis-
 tem. Karımı, canımı, ciğerimi, çocuklarımı
 öldürmemin nederleri üstünde kafa yor-
 mayan insanlar cezanın incelikleriyle za-
 man kaybetmezler nasıl olsa diyordu. Ken-
 dini bir polise öldürterek düzenden görün-
 mez bir intikam alıyordu galiba. İyi ama
 Polis Hasan'ın suçu neydi? Canını koruyor-
 du adam. (Sessizlik.) Bu kadar mı? Yok. Bu
 kadar değil. Bu kadar olmamalı. (Bir an) Ba-
 na... su tabancası çekti! Ben de kırıkale ta-
 bancamla vurmak zorunda kaldım onu!
 Ben ıslandım. O... öldü. (Sessizlik) Hasan
 da böyle düşünmüş olamaz elbette. Uydu-
 ruyorum. İkisini de savunmak gerekiyordu.
 İkisini de... hayır... beşini de... Ha-
 san'ı, Hüseyn'i, karısını, iki çocuğunu...
 hepsini, hepsini savunmak gerekiyordu.
 Ölüm... sayılmalıdır. (Perde kapanır. Adam
 perdenin önünde kalır) Dava kısa sürdü. Po-
 lis Hasan beraat etti. Aklandığı gün, öğleden
 sonra Cumhuriyet Lokantası'na gittik. Ko-
 nuştuk. Mahkemeye suçsuz olduğunu ka-
 nıtlamıştım. Şimdi Hasan'a da kanıtlamam

gerekiyordu aynı şeyi. Bu meslekte... hukuk ile adalet arasında kalmış ve düşünen insanların mesleğinde insan hiçbir zaman "kazançlı" hissedemez kendini. Neden-se...

(Perde açılır. Bir masa, iki iskemle, iki bardak bira, bir sigara tablası.)

ADAM : (Gider, Hasan'ın karşısına oturur) Merhaba.

HASAN : Merhaba abi. (Bir an) Teşekkür ederim.

ADAM : Teşekkür edecek bir şey yok Hasan. Gerçeği ortaya çıkardık.

HASAN : (Adama bakar, uzunca) Hı. Evet. Öyle yaptınız.

ADAM : (Sıkıntılı bir sessizlikten sonra) Ne yapacaksınız şimdi?

HASAN : Şu birayı bitireceğim. (Bakışıp gülmiseler) Mahkemede seni dinledim. Yok hemen konuşma şimdi! Öbürlerini dinlemedim. Yalnızca seni dinledim. Güzel şeyler söyledin abi. Sağ ol. Amcamı hatırladım seni dinlerken. O da güzel konuşurdu. Akıllı, güzel, sakın, bilgili bir adamdı amcam. (Dalar gider bir an) Ahmet Amca, Kaportacı. Ünlüydü sanayi çarşısında. Arabasını bir yere çarpan herkes.. önce ona giderdi. Tamirat sihribazı gibi bir adam. Çekiç ustası.

ADAM : Hasan?

HASAN : Abi sen yoruldun, sus biraz diyorum ben. İki dudağın birbirine değsin biraz... Amcam gibi, durmadan konuşuyorsun, durmadan güzel şeyler söylüyorsun. Dinlen biraz. Yorulur çünkü insan. Amcamdan biliyorum... Ne diyorduk? Haa, amcamı çok severdim. (Sessizlik) Sonra... nasıl derler? Rahatsızlandı. (Birasını içer) Uzun hikâye. (Adam'a bakar) Kötü bir şey mi söyledim Faruk Abi?

ADAM : Ne yapacaksın şimdi?

HASAN : Beraat ettik ya, artık ne istersem yapabili-

rim di mi? (Sessizlik) Öldürdüğüm sayılmıyor artık di mi abi? (Sessizlik) Temize çıktım yani. Devlet teşkilatındaki görevimi ifa etmekle mükellefim... En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan ülkeye hizmet edeceğim di mi Faruk abi?

(Sessizlik.)

HASAN : Bana adresini verir misin?

ADAM : Neyi?

HASAN : Adresini ver bana. (Bir an) Gerçek adresini! Yazdığım her mektup, çektiğim her telgraf ulaşsın istiyorum sana. Bu salaklıktan, bu hırtlıktan kurtulmana yardımcı olmak istiyorum. Hukuku ve adaleti değil, savcıyı avukatı da değil, yalnızca hayatı hayat yapan boktan ayrıntıları düşünesin diye gittiğim yerden yazayım istiyorum sana!

ADAM : Bir polis... böyle konuşur mu Hasan?

HASAN : Konuşmaz. Tiyatroda oluyor ama böyle şeyler. Görüyorsun!

ADAM : Ne tiyatrosu?

HASAN : Devlet tiyatrosu! Büyüklerimiz var. Onlar gösteriyorlar bize sağ olsunlar! Kim suçlu, kim suçsuz anlıyoruz onların sayesinde! Şıppadak!

ADAM : (Güler) Kâbusa dönüşüyor bu gün.

HASAN : Ben... istifa ediyorum Faruk Abi!

ADAM : Nereden?

HASAN : Polislikten. (Bir an) Mesleği bırakıyorum. Portakal, mandalina işine dönüyorum. (Sağdan Hüseyin girer. Kirli beyaz bir takım elbise. Elinde bir asker valizi.)

HÜSEYİN : Hasan?!

HASAN : Hüseyin? Nereden çıktın ulan kardeşim? (Kucaklaşırlar. İki kardeş gibi. Uzun uzun birbirlerine bakarlar. Yine kucaklaşırlar. Adam kalkar, sahnenin önüne yürür yine.)

ADAM : Hasan... meslekten ayrıldı. Şimdi başka iş tutuyor. (Sessizlik) Arada mektuplaşırsınız.

(Işık yiter.
Mizik.
"Vorrei spiegarvi, oh die!"

Işık. Adam kafasında bir madenci niğferi, dola-
nır ortalıkta. Bir genç gazeteci flaşla fotoğraf
çeker durmadan. Sahnenin sağ arkasında yerde
beş işçi cesedi yatar. Bir maden ocağı. Duman.
Toz. Kesik kesik çalan bir siren sesi. Sahnenin
solunda üç kadın, iki çocuk. Ağlaşarak bekler.
Sahnenin ortasında iki Adam vardır. Genç bir
Mühendis ile eli yaşlarında bir vardiya çavuşu.
Karşılıklı dikilirler. Arada bir, mühendis
çavuşa bir tokat atar. Çavuş belindeki tabanca-
yı çeker, adamın burnuna dayar. Siren sesi.
Toz, duman. Mühendis çavuşa bir tokat daha
atar. Çavuş havaya ateş eder. Siren sesi. Küçük
patlamalar. Kadınlarla çocukların ağlamaları
Kakafonik bir opera sahnesi gibi.
Bu opera giderek gerçeküstü bir cehennem tab-
losuna dönüşür. Zil sesleri, dinamit patlamala-
rı, kadınların - çocukların çığlıkları birbirleri-
ne karışır. Birdenbire sessizlik. Zaman içinde
üç dakika geri gidilir. Adam, kadınlarla çocuk-
ların yanına gider sessizce. Cesetler kalkıp ça-
lışmaya başlarlar. Yerin yedi kat dibinde bir
kömür madeni. Genç bir mühendis. Daha yaşlı-
ca bir Vardiya Çavuşu. Üç dört lüks fenerinin
sarı, mavi solgun ışığı.)

MÜHENDİS : Haydi, haydi!!! Anadamarada yeni bir göz
açıyoruz bugün. Dikkatli olun biraz!
ÇAVUŞ : Yimmiyedi yıldır çalışıyoruz biz burada
mühendis efendi. Sen geleli iki ay oldu...
MÜHENDİS : Eee?
ÇAVUŞ : Eesi filan yok yani... Çok yeni göz açtık
biz bugüne kadar.
MÜHENDİS : Eee? Ne diyorsun sen Çavuş?
ÇAVUŞ : Eee değil yani... Çok anadamar gördük
biz. Bağırıp çağırmana gerek yoktur.

MÜHENDİS : Eee? Bana sus mu diyorsun?
ÇAVUŞ : Yok. Sus der miyim hiç. Çok anadamarada
çok yeni göz açtım diyorum. Bir de...
MÜHENDİS : Tamam. Haydi işbaşına!
ÇAVUŞ : Bir de bağırmana gerek yoktur diyorum.
(Bakışlırlar.)
MÜHENDİS : (Dolaşmaya başlar. İşçilere) Yavaş yavaş.
Dikkatli olun. (Dolaştır) Çavuş!
ÇAVUŞ : Buyur?
MÜHENDİS : Bu ne?
ÇAVUŞ : Ne?
MÜHENDİS : Bu! Bunlar!
ÇAVUŞ : Direk.
MÜHENDİS : Alay mı ediyorsun benimle Çavuş?
ÇAVUŞ : Yok. Haddime mi düşmüş. Sen sordun da
hani, ben de söylüyorum.
MÜHENDİS : Nedir bunlar?
ÇAVUŞ : Beyim sen buraya ineli beş saati geçti. Da-
raldın herhalde. İstersen çık biraz yukarı
havalan gel. Yok zararı. Bilirim. Ben de
böyle olurdum gençken. Zamanla alışıyor
insan karanlığa.
MÜHENDİS : Bana bak! Laubaliliğin lüzumu yok!
ÇAVUŞ : Yok. Ondan değil yani beyim. Bilirim da-
ralır insan. Evli misin, çocuğun çocuğun var
mı?
MÜHENDİS : Sen benim sorduğuma cevap ver önce!
ÇAVUŞ : Ne dedin? Sor söyleyeyim.
MÜHENDİS : Bu ne bu?
ÇAVUŞ : (Uzun uzun bakar) Bu mu?
MÜHENDİS : Evet!
ÇAVUŞ : (Güller. Keyifli) Heh heh... Bu... biz direk
diyoruz bunlara. Güvenlik direği. Alman-
ca'sını bilmem. Kırk yıldır güvenlik direği-
dir bunların adı. Ben doğma büyüme Zon-
guldak'lıyım. Babam da buralıydı, büyük-
babam da. Bizim ailenin bütün herifleri ma-
dencidir beyim. Kömür madencisi. Ben,
Türkiyeli Arap Adil zamanında indim ilk

kez madene. Onsekiz yaşındaydım. Arap, vardiya çavuşuydu ama delinin tekiydi aynı zamanda. Allah rahmet eylesin. Yirmiye-di yıldır Zonguldak'ın altında o koridor se-nin, bu koridor benim dolanıp duruyorum. Sen üzülme, sinirlenme, her şey yolunda şimdi. Bize düşmez ama bana sorarsan çık bir yarım saat hava al. Aydınlığa, bulutlara neyin bak. Merak etme, burada her şey yo-lunda gidecek bugün. Benim dört oğlum var. En büyüğü lise birde. Onlar kömür ma-deninde işçi olmasın diye çalışıyorum. Sen bir şey demedin ama. Evli misin, çocuğun var mı?

MÜHENDİS : *(Hayret ve öfkeyle dinlemiştir çavuşu)* Ulan bana baksana sen, terbiyesiz herif!

ÇAVUŞ : *(Kaslarını çatır, sıkıntılı)* Off! Bak ama be-yim, olmadı şimdi. Kötü şeyler söylüyor-sun. Biliyorum, daha kötü şeyler de söyle-yeceksin. Yapma. Bir şey sormak istiyorsan sor, söyleyeyim.

MÜHENDİS : Bu direkler...

ÇAVUŞ : Evet.

MÜHENDİS : Bu... güvenlik direkleri neden... çapraz vuruldu?

ÇAVUŞ : Güvenlik direği dediğin çapraz vurulur.

MÜHENDİS : Kim dedi?

ÇAVUŞ : Ben dedim. Türkiyeli Arap Adil'den öğ-rendiğim gibi.

MÜHENDİS : Sen kendini ne sanıyorsun ulan?

ÇAVUŞ : Vardiya Çavuşu Muhsin Bonar. *(Biraz alaycı hazırola geçip selam verir)* Güvenlik di-reği böyle çatılır diyorum.

MÜHENDİS : *(Kendi denetiminden çıkmıştır artık. Haksız-lığını örtecek bir şey yapmak zorundadır.)* Ulan hayvan! *(Çavuş'a bir tokat atar.)*

ÇAVUŞ : *(Tabancasını çeker)* Şimdi bokunu çıkardın mühendisliğin ha! *(Ateş eder.)*

MÜHENDİS : *(Yaralanmamıştır)* Allah hepinizin belasını

ADAM

versin! *(Çavuş'un üstüne atılırken galeri çö-ker. Patlamalar, duman, toz, siren sesleri, beş ceset. O kepezeliğin ve ölüm karnavalının ara-sında Çavuş, Mühendis'i kucaklar, çıkışa gö-lürür. Hayatını kurtarır adanın. Bağırış, ça-ğırış, patlamalar sürerken adanın üstüne bir sarı spot düşer. Sessizlik.)*

: Kural: Yasalar ülkenin her yerinde aynı bi-çimde uygulanır. Demek istedikleri, ortada bir suç varsa ister Zonguldak Kömür Ma-denlerinde olun, ister İstanbul'un bir büyük otelinde, aynı yasaya göre ceza görmeniz gerekir. *(Sessizlik)* Beş kişi öldü o gün. Mü-hendis ile vardiya çavuşu kurtuldular. Mü-hendise attığı tokattan ötürü ceza verdiler. Küçük bir ceza. Bir ihtardı sanırım. Siciline işlendi galiba. Çavuşa verilecek ceza çok tartışıldı. Beş kişinin ölümüne neden ol-maktan mı yargılanacaktı yoksa mühendisi öldürmeye teşebbüsten mi? İkinci kural: Bir eyleme iki ceza verilemez. Cezaların hangi-si ağırsa o verilir. Mahkeme bu kurala uy-du... öldürmeye teşebbüsten verdi cezayı. Beş kişinin ölümüne neden olmakla, bir ki-şiyi öldürmeye kalkışmak arasında fark vardı kanuna göre... Ölen işçilerin cenaze törenini maden işletmesi düzenledi. Muhte-şem bir gömme töreniydi. Herkes oraday-dı. Büyüklerimiz de. Meğer ne çok severler-miş maden işçilerini?! Müdürün mezarlıkta yaptığı konuşma da çok dokunaklıydı. Ağ-lamayan kalmadı. *(Adam dalgın yürür, dura-lar)* Ha, bir dava daha açıldı sonra... Avu-kat yine bendeniz. Ölen işçilerin aileleri, ge-ride kalanlar bir tazminat davası açtılar. Çoluk çocuğa ne olacaktı? Multimilyarlık bir maden işletmesi bu yetimlerin geleceği-ni güvence altına alabilirdi, almalıydı. *(Bir an)* Davayı kaybettik. Şirketin avukatı ben-

den daha becerikli miydi neydi, anlayamadım... Sarurım kanun ile adalet arasındaki hava boşluğunun önem ve anlamını daha iyi çözmüştü. Olay, maden ocağında olmuştu ama iş kazası değildi. Vardiya çavuşunun kişisel kusurundan da koca işletme sorumlu tutulamazdı. Beş kuruş ödemediler yetimlere. (Sessizlik.) Ne diyelim, kanun böyle. Kanun... ülkenin her yerinde aynı biçimde uygulanır diyorlar. Yerin üstünde de, yerin altında da... (Kafasındaki madenci miğferini çıkarır. Sarı. Sahnenin ortasına bırakır. Seyirciye bakar.)

ADAM

: Ergani deyince bakır... Zonguldak deyince kömür, Çeltekte deyince linyit gelir insanın aklına. Benimse aklıma şu geliyor dostlar: Yasalar ülkenin her yerinde aynı biçimde uygulanır... Ergani, Zonguldak, Çeltik... Neresi olursa olsun... Kim olursa olsun... Yasalar... (Çıkar.)

(Işık. Üç metreye üç metre bir tel kafes. Kafesin içinde onbeş güvercin. Kentin zengin kesiminde bir apartmanın danındadır kafes. Bacalar. Damlar. Gri, boz, baktan bir hava. İki portakal sandığı. Üstünde iki genç Adam oturur. Hayri ve Kemal. Hayri'nin elinde paçalı bir güzel güvercin vardır. Kararmış gülmüş renginde. Konuşurlar.)

HAYRI

KEMAL

HAYRI

: Bozok!

: Hi?

: Bunun adı Bozok! Süslü topaç gibidir haal! Alacalı, bulacalı... Sen bunu Yeni Cami'nin iki minaresi arasında takla atarken göreceksin! (Güvercini öper) Çıkışı ok gibidir. Takla dönüşüyse yaprak gibidir, süzülür gelir camının içi!

KEMAL

: Oğlum sen kafayı yemişsin ha! Kuşlarla kuş oldun sonunda!

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

HAYRI

KEMAL

: Hassiktir be, güvercin den anlamak iktiza ediyor önce!

: Kuşun neyini anlayacaksın lan? Kuş işte. Uçar, sıçar, kalkar, konar bir mahluk...

: Sen öyle san.

: Hayri?

: Ne?

: Ekrem Abiye gösterdin mi lan bunu? (Sessizlik.)

: Yok. Göstermedim.

: Ulan oğlum, adam güvercin uzmanı biliyorsun.

: Güvercinlerden anlıyor olabilir, ona bir şey dediğim yok. (Bir an.) Hayvanın teki ama! Hayattan anlamıyor.

: Kim?

: Ekrem Abi.

: Duyarsa böyle konuştuğunu, sıçar ağzına haa...

: Nereden duyacak? (Bakar) Sen söylemezsen?

: Ben söyler miyim ulan. Ama herif güvercin uzmanı değil mi?

: Öyle diyorlar. Ne demekse?

: Ne demek?

: Oğlum hayvan, birbirine benzeyen iki güvercin yoktur dünyada! Arkadaki bahçe var ya...

: Sen oraya bahçe mi diyorsun?

: (Gülümser) Kat sahipleri öyle diyorlar. Karıştırma ulan aklımı!

: Ulan ne zaman akıllı olduk da karışacak aklımız ha?

(Gülerler.)

: Lan orada, o... bahçe dedikleri yerin ortasında ne var?

: Kapıcı dairesi.

: Başka?

: Kömürlüğe inen merdiven.

HAYRİ : Başka?
 KEMAL : (Düşünür) Pislik, rezillik.
 HAYRİ : Başka bir şey yok mu?
 KEMAL : Var mı?
 HAYRİ : Çer çöp... ağaç filan?
 KEMAL : Haa, anladım. Ağaç var bir tane. Bokun ortasında kocaman...
 HAYRİ : Ne ağacı?
 KEMAL : Dut ağacı.
 HAYRİ : Hah şöyle hayvan! Etrafına bakmak yetmez, hatırlamak gerekiyor bir de.
 KEMAL : Neyi?
 HAYRİ : Ağacı mesela. Dut ağacını.
 KEMAL : (Güler) Oğlum sen kafayı yedin iyice. Kuş oldun haaa...
 HAYRİ : Dinle. Dinle. Geçen kış çöp torbalarını indiriyordum bir baktım... bir kuş yuvası.
 KEMAL : Nerede?
 HAYRİ : Dut ağacının dallarının arasında... Güvercin yuvası ile kırlangıç yuvası birbirlerine benzemez. Güvercinin yuvası çerden çöpten, dayanıksız olur. Osuruk sertliğinde bir rüzgâr essin, ilk rüzgârda yuva dağılır, içindeki yumurtalarla düşer yere.
 KEMAL : Eee, sana ne bunlardan Hayri?
 HAYRİ : Dört yumurtanın üçü kırıldı o gün, biri... kırılmadı. Dut yapraklarının arasında... kırılmamış bir yumurta ööyle bana bakıyordu.
 KEMAL : Sen yumurtaya bakmıyor muydun?
 HAYRİ : (Kızır) Siktir ulan öküz!
 KEMAL : Kızma be canım... Dellenme hemen. Ne dedik? (Bir an) Ne yaptın?
 HAYRİ : Yumurtayı aldım... eve getirdim.
 KEMAL : Suçuklu yumurta yapmaya mı? (Kendi esp-risine güler, Hayri'ye bakar, gülmekten vazgeçer) Pardon. Şaka. Anlat.
 HAYRİ : Pamuklu bir yuva yaptım ona.
 KEMAL : Yumurtaya?

HAYRİ : Yumurtaya. (Birbirlerine bakarlar) içinde kuş vardı. Biliyordum. Yorgan yaptım. Yuva yaptım. Her gün... konuştum onunla...
 KEMAL : Yumurtayla?
 HAYRİ : Yumurtayla. (Birbirlerine bakarlar.) Bir gün... yedi numaranın Hürriyet'iyle Sabah'ını verdikten sonra aşağıya indim. Kırmış kabuğunu. (Elindeki güvercini öper) Bu çıktı ortaya.
 KEMAL : Bu?
 HAYRİ : He. Uçmayı bile ben öğrettim buna. Gitmeyi öğrettim, gelmeyi öğrettim. Bunun üstüne güvercin yoktur dünyada...
 KEMAL : İyi.
 HAYRİ : Yok. İyi değil. Mükemmel.
 KEMAL : Ekrem Abi gördü mü bunu?
 HAYRİ : Nedenmiş o?
 KEMAL : Güvercin uzmanı ya...
 HAYRİ : Bunun gibisi yoktur.
 KEMAL : Ekrem Abiye gösteriyor herkes... güvercinini.
 HAYRİ : Böyle güvercin gelmedi daha dünyaya.
 KEMAL : Bir de Ekrem Abi görsün.
 HAYRİ : Hay Ekrem Abinin gözüne!
 (Işık yiter.
 Işık. Aynı mekân. Bir iskemlede Ekrem Abi oturur. Önünde eli güvercinli üç adam. Hayri sıranın sonundadır. Kemal, kuş kafesinin yanında seyrederek olup bitecekieri.)
 : (Elindeki güvercini Ekrem'e uzatır) Buyur Ekrem Abi...
 EKREM : (Güvercini alır, inceler) Aferin. İyi bakmış-sın. Yemini azalt biraz. (Güvercin geri verir.)
 : Sağ olasın abim.
 BİRİNCİ : Tamam, tamam...
 EKREM : Ekrem Abi... (Güvercini uzatır) Bunun bir derdi var.
 İKİNCİ : (Güvercini alır. Bakar, inceler) Ulan sizler ne angutsunuz ha? Cahil herif?
 EKREM

İKİNCİ : Buyur aham? Söyle, yapayım!
 EKREM : Gagası sararmış bunun. Gagasındaki sarı-
 yı görmüyor musun ulan inek?!
 İKİNCİ : Bağışla Ekrem Abi! Göremedik...
 EKREM : Al götür bunu... Bol yeşillik ver. Yeşillik
 anladın mı?
 İKİNCİ : Sağ ol, var ol Ekrem Abi.
 (Sıra Hayri'ye gelmiştir. Elinde güvercini diki-
 lir Ekrem'in karşısında. Birbirlerine bakarlar.
 Ekrem elini uzatır.)
 EKREM : Ver bakalım.
 HAYRİ : (Güvercini vermez) Öyle değil.
 EKREM : (İrkilmiştir) Nasıl değil? Anlamadım.
 HAYRİ : Bunun... bir derdi yok. Keyfi yerindedir.
 EKREM : Bir derdi yok mu?
 HAYRİ : Yok.
 EKREM : İyi. Defol git öyleyse.
 HAYRİ : Öyle değil.
 (Sessizlik. Birbirlerine bakarlar.)
 EKREM : (Kısaca güler) Ne istiyorsun peki?
 HAYRİ : Güvercinime bak bir kere.
 EKREM : İyi. Getir bakayım.
 HAYRİ : Öyle değil.
 EKREM : Nasıl?
 HAYRİ : Dikkatli bak. Dünyanın en iyi güvercinidir
 bu.
 EKREM : (Elini uzatır) Ver bakalım.
 (Sessizlik.)
 HAYRİ : Ben... çıkardım bunu yumurtadan... Ben
 besledim damla damla... Uçmayı öğret-
 tim... Götmeyi ve geri dönmeyi ve yine git-
 meyi ve yine geri dönmeyi öğrendi kendi
 kendine...
 EKREM : Senin adın neydi yeğenim?
 HAYRİ : Hayri.
 EKREM : Hayri. Kapıcı Mahmut'un oğlusun di mi?
 HAYRİ : Evet.
 EKREM : Anan... Kastamonulu Gülsüm... di mi?
 HAYRİ : Evet.

EKREM : Güvercin mi besliyorsun?
 HAYRİ : Beş on tane var. (Kafasıyla kafesi gösterir.)
 EKREM : Aferin. (Güler. Durur. Hayri'ye bakar. Elini
 uzatır) Ver bakalım şu güvercini...
 HAYRİ : (Güvercini uzatır özenle) Bunun... üstüne
 güvercin yoktur.
 EKREM : Öyle mi? (Güler, güvercini alır) Bakalım ne
 mene şeymiş bu kuş... (Güvercini kaldırır,
 karnını ifler. İndirir, tüylere bakar, Hayri'ye
 bakar. Güllümser) Allah allah... (Yine güverci-
 ne bakar) Bak... burada kötü bir şey var.
 HAYRİ : Ne? (Uzanır kuşu almak için.)
 EKREM : (Bir eliyle kuşu tutar, öbür elini kaldırır)
 Hop! Dur bakalım! (Kuşa bakar) Bu kuş...
 yozlaşmış.
 HAYRİ : Ne?
 EKREM : Yozlaşmış.
 HAYRİ : (Telaşlanır) İyi. Peki. Ver bana.
 EKREM : Höst! Dur bakalım... (Bakar) Çok mu sevi-
 yorsun bu kuşu...
 HAYRİ : Tamam.
 EKREM : Neymiş tamam?
 HAYRİ : Ver kuşumu. Gideceğim.
 EKREM : (Kuşa bakar) Bu hayvan... yozlaşmış. (Gü-
 vercinin kafasını burar, koparır, Hayri'nin yü-
 züne atar) Al bakalım...
 (Hayri büyük bir çığlık atarak Ekrem'in üstüne
 atılır, yere yatırır, onun boynunu kırar. Öldü-
 rür.
 Işık. Aynı sahne. Kuş kafesinin önünde Adam-
 durur.)
 ADAM : Hayri... cezasını çekmek için gönderildiği
 her mapushanede... başı eğik, sessiz dol-
 durdu günlerini. Güvercin yetiştirdi. İmra-
 h'da, Tarım Cezaevinden tahliye oldu. Şim-
 di Ankara'da, Çankaya civarında bir yerde
 kapıcı. Güvercin yetiştiriyor.
 (Işık yiter.)

(Işık. Oyunun en başındaki jaluzili pencere önü. Adam, Arkadaş ve Genç Kadın. Fincanlardan çay içerler. Kadın ve Adam karşılıklı iki koltukta otururlar. Arkadaş ayaktaadır. Sigara yakar. Bir tartışmanın ortasındadırlar.)

- ARKADAŞ : ... bir kere şunu anlamıyorum azizim: Me-seleyi tartışmaya başlarken daha başından, adalet kavramının olumlu... pozitif bir kavram olduğunu kabullenip oradan yola çıkıyoruz ve tabii doğal olarak fazla yol alamıyoruz. Olumlu bir adalet kavramının peşinde koşmak, gölgeleri kovalamak gibi bir iş oluyor.
- KADIN : Ama oldu mu şimdi? Adalet kavramı olumlu bir kavram değil mi?
- ARKADAŞ : Ne ilgisi var allasen?! Adalet kavramı, aynı "özgürlük" kavramı gibi olumsuz, negatif bir kavramdır.
- ADAM : Anlaşıldı, yine Schopenhauer, Kierkegaard filan okumaya başladın sen!
- ARKADAŞ : Sakin kafayla bakarsak "Adalet, Özgürlük" gibi kavramların özde olumsuz kavramlar olduğunu anlamak zor değil ki... İki kavramın da özünde inkâr yatıyor.
- KADIN : Neyin inkârı?
- ARKADAŞ : Adaletsizliğin, esirliğin varlığını inkâr...
- KADIN : Kötü bir şey değil ki bunları inkâr etmek...
- ARKADAŞ : Var olan, üstelik güçlü olan kavramların inkârı önce kavram sonra da akıl karışıklığına götürür bizi.
- ADAM : (Gülümser) Baylıyorum seninle konuşmaya biliyor musun? Valla. Dalga geçmiyorum. Adalet ve özgürlük negatif, olumsuz kavramlarsa... olumlu kavramlar nelerdir peki?
- ARKADAŞ : Özgürlüğü şimdilik bırakalım bir kenara. Asıl olumlu, pozitif olan kavram adaletsizliktir. Adaletsizlik, yani İngilizce'siyle *injustice* en geniş anlamıyla ne demektir? Ya-

- KADIN : ralama, zedeleme, *injury* demektir.
- ARKADAŞ : Doğru. Adaletsizlik ile yaralama, zedeleme arasında hem kavramsal, hem etimolojik bir bağlantı var.
- ADAM : Adaletsizlik dediğimiz bu yaralama zedeleme işlemi kişiyi, malı mülkü ya da onuru yaralayıp zedeleyebilir. Di mi?
- ARKADAŞ : Adaletsizlik temelde budur. Doğru söylediğin...
- ADAM : Buraya kadar anlaştık mı?
- KADIN : Hayır desek de anlatacağın gibi bir his var içimde! (Gülerler.)
- ARKADAŞ : Öyleyse... insan hakları dediğimiz nane-nin tanımını da bu söylediklerimin ışığı altında yapabiliriz kolayca. Herkesin her şeyi yapmaya hakkı vardır, bir başkasını yaralayıp zedelediği sürece.
- ADAM : Bu da doğru. Bir şeye hakkı olmak ne demektir? O şeyi yapabilme imkânına sahip olmaktır. O şeyi alabilmek, kullanabilmek ama kimseyi yaralamadan, zedeledikten.
- KADIN : Bu hakkı... yani insan haklarını kullanabilmek için küçük bir şart daha var yalnız. (Bir an) Hayatta olmak. Yaşıyor olmak.
- ADAM : Doğru. Ölümlerin bu konuda bir dezavantajları var doğrusu.
- ARKADAŞ : İnsanlar eşit olmayan güçlere sahip olabilirler, ama hakları eşittir kanun karşısında. Neden biliyor musun?
- KADIN : Adaletin doğasında ahlak dediğimiz, moral dediğimiz daha büyük bir olgunun varlığından ötürü.
- ARKADAŞ : Yaşsa! Eşit haklar diyoruz. Bu, serin dediğin adaletin ahlaka dayalı doğasından ötürü şu çıkıyor ortaya: Hakk, güç ya da iktidar ile belirlenmez.
- ADAM : Kâğıt üstünde. Güç ya da iktidar, hakları belirleyemez. Bu, insanın insan olmasından ötürü... doğal olarak sahip olduğu haklar-

ARKADAŞ : dır ve ne yazık ki son derece soyut haklar-
dır.
: (Hayretle Adam' a bakar) Bana hak veriyor-
sun bu konuda ha?

ADAM : Canım konuşuyoruz işte. Ayrıca senin
haksız olduğunu ne zaman söyledim ki
ben?

ARKADAŞ : Daha ılımlı, daha sakin, daha soğukkanlı
olmamı istersin hep.

ADAM : Eee, ne var bunda? Haksız olduğunu söy-
lemek mi bunları söylemek?

ARKADAŞ : Biliyorum, biliyorum. Ama adaletten ko-
nuşurken hangi köşeyi dönersek dönelim
bir "devlet" kavramı çıkıyor karşımıza.

KADIN : Geçen gün devleti bir kurum olarak gör-
düğünü söylüyordun.

ADAM : Bir yerlerde okumuştur kerata!

ARKADAŞ : Birçok yerde okudum. Devletin gerekli ol-
ması... temelde bir tek şeye dayanmalıdır:
Adaletsizliğe karşı koruyucu bir şemsiye
görevi, işlevinden ötürü... Adaletin olma-
dığı yerde var olmalıdır devlet. Bunun di-
şında bütün diğer işlevleri ikincildir.

ADAM : (Güler) İşte gerçek bir hukukçu!

ARKADAŞ : Adalet yokluğu, insan haklarının yok sa-
yılması, adaletsizlik olmasaydı... hiçkimse-
nin devlete gereksinimi olmazdı.

KADIN : Uçtun yine ama güzel uçtun... Kızma he-
men. Ben de katılıyorum bu söylediklerine
ama...

ARKADAŞ : Yahu ilk devletleri düşünün allahaşkına...
Kimse haklarının ayak altına alınıp ezileceği-
nen korkmasa devlet kurulur muydu? Vahşi
hayvanların saldırısı ve doğal afetler için bir
iki sendika yeter de artardı bile sorunları çöz-
meye! O düzenin idaresi de bizim devlet de-
diğimiz şeye az biraz benzerdi nasıl olsa!
Devlet amaç değildir. Hiçbir zaman değildi.
Ama... araçtır. Adaletsizliğe karşı tek araçtır.

(Sessizlik.)

ADAM : Her şeyi özelleştirmeye çalışıyorlar günü-
müzde. Ama... mahkemeleri, yargıyı özel-
leştirmeyi teklif eden çıkmadı henüz.

KADIN : Bir düşünür, "Kişinin gücü ne kadarsa,
hakkı da o kadardır," demişti. Uygar oldu-
ğunu iddia eden toplumlarda bu adalet gö-
rüşü pratikte yok oldu elbette... ama politi-
kada, teorik olarak yok sayılmasına rağmen,
geçerliğini koruyor biliyorsun, bu gerçek
kıyınası.

ADAM : Adalet'in geri kaldığı toplumlarda güç ile
hak el ele gider mi diyorsun? Acıklı bir du-
rum.

KADIN : Öyle. Kabile kanunları intikam duygusu-
na dayanır ya, çağdaş hukukun intikam ile
ilgisi yoktur. Uluslararası bir hukuk var ar-
tık.

ARKADAŞ : Uluslararası hukukun binlerce kuralı bir
tek ahlaksal görüş üstüne kuruludur!

ADAM : Sinirlenme ne olur... Doğru söylüyor-
sun... Uluslararası hukukun temel taşı...
uygar toplumlarda kamuoyunun fikridir.
(Sessizlik.)

ADAM : (Salimenin önüne yığılır, seyirciyle konuşur)
Yıllardır tartışır dururuz böyle... Adalet ile
hukuk arasındaki görünmez uçurumu kapa-
tabilmenin yollarını araştırır, kafa patlatırız.
Yasaları devlet yaptığına göre işe oradan
başlamak gerekir, ama bu kutsal görevin asıl
sahibi yönetimdir. Yönetimler... Bizi yönet-
meye talip olup ülke idaresini ele geçiren
yönetimin kişiliği bir anda bütün insanlara
yansıyor. Yönetimin suç ve ceza, adalet ve
hukuk üstüne görüşleri neyse, kısa zamanda
alt kadrolara, polise, vatandaşa, suçluya,
suçsuza, herkese yansacaktır bu görüşler
ve hayatımızı belirleyecektir. Çağdaş hukuk
ilkelerine içtenlikle inanan, bunları uygula-

yan kişilikli bir yönetimde ne işkence olur,
ne dayak, kötü... Adalet hukuka yaklaşıp.
Ama önce... yanıp yanılmadığını sürekli
denetleyebilen, algılama gücü yüksek, araştı-
ran, düşünen, değerlendiren, bilgiye açık in-
sanlar gerekiyor yönetime. Buysa sevgili se-
yirciler, başka bir oyunun konusudur.
(Işık yiter.)

PERDE

epizod = Ara buluşa baplı
ikinci derecedeki olaydır.

MEMET BAYDUR

YALANCININ RESMİ

(Oyun, İki Perde)

Yunus Baydur'a.....